

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 96

SVIBANJ
2004

5

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2004. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PREPLATNIČKI BROJ (O) otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (O).

NOVI PREPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
E-MAIL: hps@inet.hr
http://hps.inet.hr
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
http://hps.inet.hr/hp

UREDNIK

ALAN ĆAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAC
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

Godište 96
VolumeBroj 5
Number

Svibanj - May 2004

162 130. OBLJETNICA

171 KILIMANJARO

179 HODOČAŠĆA

185 TURISTIČKE ŠPILJE

PROSLAVA JE ZAPOČELA!

162

ALAN ČAPLAR

NAŠIH 130 PLANINARSKIH GODINA

167

PROF. DR. HRVOJE KRALJEVIĆ

OD VELEBITA DO KILIMANJARA

171

TOMISLAV ČANIĆ

ŠUMA, POTOK I JA ILI MALI EKOLOŠKI PRIRUČNIK

177

JASNA ŽAGAR

PLANINARI I HODOČAŠĆA

179

KRUNOSLAV MILAS

USKRSNO JUTRO

183

BLAŽ TOTA

ŠPILJAMA LIJEPE NAŠE

185

VLADO BOŽIĆ

OSORŠICA - ČAROBNI LOŠINJSKI DIV

193

MIRTA MARCIĆ

PLANINARSKI TISAK

194

PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI

196

PISMA ČITATELJA

197

VIJESTI

198

KALENDAR AKCIJA

200

SLIKA NA NASLOVNICI:

POKAZNA VJEŽBA HGSS PRIGODOM OTVARANJA PROSLAVE 130. OBLJETNICE HRVATSKOG PLANINARSTVA 17. 4. u OGULINU

FOTO: VESNA HOLJEVAC

130. OBLJETNICA HRVATSKOG PLANINARSTVA

PROSLAVA JE ZAPOČELA!

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Prije 130 godina, sredinom mjeseca travnja u Ogulinu, pod jednim od naših najatraktivnijih planina, Klekom, dogodio se presudan susret koji danas već pomalo prerasta u planinarsku legendu. Nakon povratka s Kleka, poznati znanstvenik iz Graza dr. Johannes Frischauf bio je toliko oduševljen ljepotom planine i okolicom Ogulina, da je svojim poznanicima Vladimиру Mažuraniću, sinu bana Ivana Mažuranića i Budi Budislavljeviću, istaknutom hrvatskom književniku predložio da Hrvati osnuju nacionalnu planinarsku organizaciju.

Hrvatsko planinsko društvo (HPD) utemeljeno je davne 1874. godine, te se tako ove godine navršava 130. godina organiziranog djelovanja hrvatskih planinara. Osim što je naša planinarska organizacija jedna od najstarijih hrvatskih udruga, treba istaknuti su Hrvati bili deveti narod svijeta

koji je imao svoj nacionalni planinarski savez i prvi u ovom dijelu Europe. Za razliku od planinarstva u drugim zemljama gdje je glavni cilj bilo osvajanje tada još neosvojenih vrhova, hrvatsko se planinarstvo razvilo kao snažan pokret čiji je cilj bilo upoznavanje planinskih krajeva naše zemlje. Njegovi prvi članovi, većinom poznati znanstvenici, sveučilišni profesori i akademici, zacrtali su

Prigodni program održan je u Ogulinskoj kino-dvorani

foto: Nenad Perošević

Darko Berljak, Alan Čaplar, Vlado Božić i Željko Poljak predstavili su Zlatnu knjigu hrvatskog planinarstva

foto: Damir Bajs

kao glavnu društvenu zadaću proučavanje gorovitih dijelova hrvatske zemlje, tada još pune nepoznanica, i time obogatili hrvatsku znanost i kulturu.

Kroz 130 godina djelovanja, od 1874. do danas, hrvatski planinari su postigli brojne zavidne rezultate u svim planinarskim djelatnostima - od ekspedicionalizma, alpinizma i športskog penjanja pa do speleologije i zaštite prirode. Noga hrvatskih planinara stala je na sve najviše vrhove svijeta na svim kontinentima, a organizacija hrvatskih ekspedicija u svjetska velegorja ubraja se među vrhunska svjetska ekspedicijска postignućа.

Obilježavanje 130. obljetnice na svečan je način započelo u subotu 17. travnja na mjestu gdje je niknula ideja o osnivanju planinarske organizacije, u Ogulinu. Sa svih strana Hrvatske, što autobusima, što automobilima, a što posebnim vlačkom »Karlekom« već u rano jutro u Ogulin je prisjelo više od tisuću planinara. Kišno i sivo vrijeme nije pokvarilo ni umanjilo dobro raspoloženje, a svečani program je, umjesto u vrtu Frankopanske kule, premješten u veliku dvoranu Pučkog

Proširena alpinistička zbirka privukla je veliku pozornost posjetitelja

foto: Nenad Perojević

otvorenog učilišta. Još prije početka programa, mnogi su planinari pošli razgledati obnovljenu i proširenu Alpinističku zbirku na drugom katu Zavičajnog muzeja, te pogledati pripreme gorskih spašavatelja za pokaznu vježbu u Đulinom ponoru.

Posebnu pozornost i veliko veselje okupljenih izazvao je dolazak Predsjednika Republike Stjepana Mesića, pod čijim se visokim pokroviteljstvom obilježava 130. obljetnica hrvatskog planinarstva.

Nakon himne i minute šutnje za sve preminule planinare, predsjednik HPS prof. dr. Hrvoje Kraljević pozdravio je sve prisutne i u svom govoru podsjetio na davne dane osnutka planinarske organizacije i njezine najveće uspjehe te proglašio proslavu 130. obljetnice hrvatskog planinarstva otvorenom. Potom se prisutnima obratio gradonačelnik Ougulina Nikola Magdić predstav-

**Okupljene planinare pozdravio je pokrovitelj proslave
Predsjednik Stjepan Mesić**

foto: Vesna Holjevac

ljajući turističke i druge mogućnosti grada i njegove okolice. Planinarama se zatim obratio Predsjednik Republike Stjepan Mesić, istaknuvši u svojem govoru da su upravo planinari ljudi koji organiziraju i najviše obilaze svoju zemlju i upoznaju njezine ljepote, a oni koji najbolje poznaju svoju zemlju najviše je i vole. Te su njegove riječi pozdravljenе gromoglasnim pljeskom. Također, on se prisjetio svojega susreta sa Svetim Ocem Ivanom Pavlom II., kojega je prigodom posjeta Vatikanu ganuo poklanjajući mu sliku planine Giewont (1909 m) u Poljskoj na koju se sam Sveti Otac često u mladosti penjao. Na koncu, istaknuo je da su se hrvatski planinari, osnivajući kao deveti u svijetu i Europi planinarsku udrugu, još prije 130 godina uključili u Europu.

Nakon toga, predstavljena je »Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva« Željka Poljaka, vrijedne planinarske enciklopedije koja predstavlja razvitet i najveće uspjehe u svim djelatnostima planinarske organizacije. O značenju ove knjige, biblioteci zlatnih knjiga hrvatskog

**Predsjednik s predstavnicima Saveza na vidikovcu iznad Đulina ponora
foto: Vesna Holjevac**

športa u kojoj je ova knjiga na prвome mjestu, te o nakladničkoj djelatnosti HPS govorio je glavni tajnik Darko Berljak, zatim je pročelnik Komisije za promidžbu i izdavaštvo Alan Čaplar govorio je o autoru i o sadržaju knjige, a istaknuti hrvatski speleolog Vlado Božić osvrnuo se na prikaz stručnih planinarskih djelatnosti u knjizi. Najvećim pljeskom nagrađen je autor knjige prof. dr. Željko Poljak, koji se, ističući da je planinarstvo sastavni dio kulture našeg naroda, zahvalio svim suradnicima na pomoći bez koje ne bi mogao sastaviti ovako sadržajnu i kvalitetnu knjigu.

Obnovljenu i proširenu Alpinističku zbirku u Ogulinskom zavičajnom muzeju predstavio je Matija Mlinac, pročelnik Komisije za povijest planinarstva, koji je zajedno s dr. Borislavom Alerajem inicijator te zbirke. Zbirka je obogaćena novim eksponatima, jedna prostorija uređena je kao dvorana za predavanja i projekcije u kojoj se mogu pogledati DVD snimke s alpinističkom tematikom, a tiskan je i maleni vodič kroz Alpinističku zbirku.

O radu, organizaciji i važnosti Hrvatske gorske službe spašavanja govorio je njegov pročelnik Vinko

Vježba nad Đulinom ponorom foto: Vesna Holjevac

Prizmić te je pozvao sve prisutne na pokaznu vježbu spašavanja unesrećenog iz Đulinog ponora. Ta je vježba izazvala veliko zanimanje svih prisutnih, a posebno Predsjednika Stjepana Mesića, koji ju je promatrao s vidikovca iznad Đulina ponora.

Atraktivnu pokaznu vježbu izveli su ogulinski spašavatelji.
foto: Bernard Margitić

S novinarima kraj Đulinog ponora

Vježbu su izveli članovi Stanice HGSS Ogulin u suradnji sa spašavateljima iz drugih stanica.

Po završetku programa, pokrovitelju proslave, Predsjedniku Mesiću, uručena je Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva s još nekoliko planinarskih knjiga, a on se predsjedniku HPS dr. Hrvoju Kraljeviću, dopredsjedniku Vladimиру Novaku i glavnom tajniku HPS Darku Berljaku zahvalio na gostoprимstvu i poželio još uspjeha u dalnjem radu hrvatske planinarske udruge. Planinari su se uputili prema Kleku, gdje je kod planinarskog doma proslava nastavljena do kasnih popodnevnih sati, a za okupljene užvanike priređen je svečani domjenak u Pučkom otvorenom učilištu. Na tom je domjenku u ime Planinske zveze Slovenije prisutne pozdravio dopredsjednik Tone Škarja te uručio za našu 130. obljetnicu posebno izrađenu plaketu PZS predsjedniku HPS prof. dr. Hrvoju Kraljeviću, istaknuvši izuzetno kvalitetnu i bogatu suradnju između dvaju saveza.

Organizatori događanja u Ogulinu bili su, osim HPS-a, još HPD »Klek« i Turistička

zajednica Ogulina, a posebno se u pripremi i izvedbi programa angažiralo Pučko otvoreno učilište Ogulin. Zanimljiv i dobro uvježban kulturno-umjetnički program izvodili su Kulturno-umjetničko društvo Ogulin i Pjevačko društvo »Klek«, a u jednoj točki nastupile su i klečke vještice. Svi najvažniji hrvatski (a i neki slovenski) elektronski i novinski mediji objavili su reportaže iz Ogulina.

U sljedećih godinu dana HPS će nizom akcija proslavljati svoj značajan jubilej čije je obilježavanje za-

počelo ovom svečanošću u Ogulinu. Na otoku Lošinju i njezinoj planini Osoršći održat će se od 14. do 16. svibnja Dani hrvatskih planinara, 19. lipnja na najvišoj hrvatskoj planini Dinari bit će otvoren obnovljen i proširen planinarski dom »Brezovac«, a sljedeće godine u svibnju u Samoborskom gorju proslava će biti zaključena pohodom pohodom »Tragom prvog izleta HPD-a« u povodu 130. obljetnice prvog organiziranog planinarskog izleta u Hrvatskoj.

Dopredsjedni HPS Vlado Novak, dopredsjednik PZS Tone Škarja i predsjednik HPS Hrvoje Kraljević razgledaju Alpinističku zbirku foto: Bernard Margitić

NAŠIH 130 PLANINARSKIH GODINA

**Pozdravni govor predsjednika HPS
na svečanosti 17. travnja u Ogulinu**

prof. dr. HRVOJE KRALJEVIĆ, Zagreb

Poštovani Predsjedniče Republike, poštovani gradonačelnice Ogulina, cijenjeni ostali uzvanici, planinarke i planinari, dragi prijatelji,

Današnjim okupljanjem započinje proslava 130. obljetnice organiziranog hrvatskog planinarskstva. Da se prisjetimo na te slavne dane 1874. godine sastali smo se ovdje u Ogulinu ispod predivnog Kleka, jer su baš njegove planinske ljepote bile onaj ključni poticaj da se osnuje, kako su ga tada nazivali - Hrvatsko planinsko društvo. Osnivanjem HPD-a - kako ga popularno zovemo već 130 godina - hrvatski je narod i u toj djelatnosti dokazao da je već tada - unatoč tome što je mali narod - pripadao razvijenoj europskoj kulturi. Dapače, Hrvati su deveti narod na svijetu koji je imao svoju planinarsku organizaciju; osnovao ju je iste godine kada i Francuzi, koji imaju visoke Alpe i Mont Blanc i koji su danas planinarska velesila. U to vrijeme nalazili smo se u biranom društvu prvih osnivača nacionalnih planinarskih saveza u svijetu: zajedno s Englezima, Nijemcima, Austrijancima, Švicarcima, Talijanima, a bili smo i prvi planinarski savez osnovan u ovom jugoistočnom dijelu Europe.

Međutim, posebna je vrijednost HPD-a u tome što su njegovi prvi članovi - a to su bili većinom znanstvenici, sveučilišni profesori i akademici - zazrtali kao glavnu društvenu zadaću: proučavanje gorovitih dijelova hrvatske zemlje, tada još pune nepoznanica, čime su trajno obogatili hrvatsku znanost i kulturu.

Tko bi tada i pomislio da će Klekova stijena jednom postati škola hrvatskog alpinizma, da će ovdje, u frankopanskoj tvrđavi, s pogledom na Klek, biti osnovan naš prvi alpinistički muzej,

Predsjednik HPS prof. dr. Hrvoje Kraljević
foto: Nenad Perošević

ujedno jedan od malobrojnih u svijetu, da će na nekoć nepristupačnom pa i opasnom Kleku stajati lijepa planinarska kuća, a uspon na vrh, za koji je prije 130 godina iskusnom Frišaufu trebao vodič, danas postati cilj školskih izleta.

Prvi predsjednik HPD-a, Josip Schlosser, istraživao je Klek i za svoja botanička otkrića dobio od bečkog dvora plemićki naslov Klekovski. Kao zaljubljenik u Klek hodočastio je na vrh dok god je mogao, a pod starost je dolazio u Ogulin da se bar

izdaleka nagleda svog ljubimca. I drugi HPD-ov predsjednik, svećenik i akademik Josip Torbar, bio je očaran Klekom. Još dvadesetak godina prije osnivanja HPD-a istraživao je fizičalne osobine Kleka pa je tako, među ostalim, proučavao odjek pištolja koji je ispalio na vrhu. Ogulin sa svojom okolicom ostao je sve do naših dana omiljeno planinarsko područje, pa da spomenem samo posljednje od velikih otkrića: upravo u neposrednoj blizini, u Đulinom ponoru, gdje će u okviru današnje proslave biti održana pokazna vježba Gorske službe spašavanja, planinari speleolozi otkrili su najveću špilju u Hrvatskoj dugačku 16 km.

I tako je s vremenom Klek postao simbolom hrvatskog planinarstva te stoga nije nimalo čudno da svaku našu okruglu obljetnicu obilježavamo baš ispod i na Kleku. Uostalom, slika Kleka je i sastavni dio zastave i grba Hrvatskog planinarskog saveza.

Slaveći osnivanje HPD-a ne smijemo zaboraviti da je diljem Hrvatske već u 19. stoljeću osnovano još nekoliko planinarskih društava, iako se ni brojem članova ni uspjesima ne mogu mjeriti s HPD-om. Prvo je bilo istarsko planinarsko društvo u Pazinu, drugo riječki planinarski klub u Rijeci, treći Liburnija u Zadru i četvrti Bršljan u Osijeku.

Rekli smo već da je u početku HPD-ov rad u početku imao pretežno znanstveno obilježje. Nakon

toga bio mu je predsjednik gotovo 30 godina grof Miroslav Kulmer koji mu je dao aristokratsko obilježje. U njegovo doba HPD je počeo osnivati mrežu podružnica izvan Zagreba, koja se poslije 1. svjetskog rata proširila na cijelu Dalmaciju i diljem Bosne i Hercegovine. Tridesetih godina prošlog stoljeća zahvaljujući vrlo agilnom i vizionarskom programu predsjednika dr. Ivana Krajača HPD počinje zajedno sa svojim podružnicama graditi planinarske kuće. Krajačeva je osobita zasluga usmjeravanje HPD-a na Velebit, pa tako njemu imamo zahvaliti gradnju prvog doma na Zavižanu i glasovitu Premužićevu stazu.

Za vrijeme njegovih nasljednika prof. Josipa Pasarića i dr. Ante Cividinija HPD se razvio u snažno društvo u kojem je prevladavao građanski sloj, a djelovanje je imalo izraženo nacionalno i romantičarsko obilježje; na primjer, HPD je bio predvodnik umjetničke fotografije i organizirao velike izložbe, predvodnik zaštite prirode, pa su tako njegovom zaslugom osnovani prvi nacionalni parkovi u Hrvatskoj, a razvijao je i planinarsku književnost. Satima se može pričati o hrvatskom organiziranom planinarstvu, o radu nakon II. svjetskog rata, ali i uspjesima posljednjih desetljeća, no i tada to bi bili samo mali i pojedinačni fragmenti naše bogate povijesti. Danas ćemo predstaviti »Zlatnu knjigu hrvatskog planinarstva« dr. Željka Poljaka, a i ta

Prigodni program pratilo je gotovo tisuću okupljenih planinara foto: Neven Čaplar

vrhunska knjiga s oko 500 stranica samo je kratak sažetak te duge i uspješne prošlosti.

Onaj »trojni« sastanak Frischaufa, Mažuranića i Budislavljevića prije 130 godina, ovdje u Ogulinu, posijao je sjeme iz kojeg je niknula naša planinarska obitelj. A što je ona danas: to je savez kroz koji je od utemeljenja prošlo više od 200.000 registriranih članova koji su u tom razdoblju osnovali preko 350 podružnica i planinarskih društava kao osnovnih planinarskih udruga, a danas ga čine njih 214 u svim većim mjestima u Hrvatskoj s preko 20.000 članova. Za tih 130 godina, osim što smo planinarili, izgradili smo preko 180 planinarskih domova, kuća i skloništa od kojih je danas 110 u funkciji, ostvarujući na njima godišnje stotine tisuća posjeta i desetke tisuća noćenja planinara i ostalih izletnika. Isto tako, udruženi i organizirani planinari sva su ta brojna desetljeća pronalazili, gradili, označavali i održavali tisuće kilometara planinarskih staza u svakom kutku hrvatskih planina, a danas postoji ukupno 2.500 km planinarskih puteva s registriranim četrdesetak obilaznica. U našem Savezu od samih početaka njegovao se stručni rad, svojevrsne planinarske nadgradnje, tako da danas postoji 14 stručnih i organizacijskih komisija koje izravno okupljaju i koordiniraju stručne odsjeke u planinarskim društвима s dosad 2000 dodijeljenih raznih planinarskih zvanja i naslova, a sve te godine njihovi nositelji bili su jamstvo kvalitetnog i stručnog ospozobljavanja ukupnog članstva za gotovo sve zamislive djelatnosti u planinama kod nas i u svijetu. Te komisije danas objedinjuju i koordiniraju 14 speleoloških, 8 alpinističkih, 7 sportsko penjačkih odsjeka i klubova, 13 orijentacijskih društava i klubova, 3 odsjeka planinarskog skijanja, 14 stanica Gorske službe spašavanja, 9 stanica vodiča, te mnogobrojne markacijske i eko-sekcije u društвимa pa je ukupan broj planinara koji se izravno bave stručnim radom oko tri tisuće, odnosno svaki je šesti registrirani planinar uključen u djelatnost tih komisija. Za sigurnost ne samo planinara, već i za sve ostale izletnike, skijaše na uređenim i neuređenim terenima već više od 50 godina brine se Gorska služba spašavanja čiji su pripadnici u tom razdoblju obavili preko 3.000 akcija ne samo spašavajući živote ljudi, nego svojim radom preventivno djeluju u ukupnom članstvu kako bi se izbjegle moguće nesreće. U Savezu se prije svih ostalih

Dio vježbe HGSS

foto: Vesna Holjevac

ustanova i društva u cjelini, ne samo da shvatila, već se i konkretno i beskompromisno provodila zaštita planinske prirode i HPS je danas najveća nevladina udruga na tom području. Školovanje je temelj razvitka, dugoročnosti i kvalitete svake udruge, a u HPS-u održane su na stotine stručnih alpinističkih, speloloških, vodičkih, GSS, sportsko penjačkih, orijentacijskih, markacistačkih i ekoloških škola, tečajeva i logora zasnovanih na usvojenim programima, te na tisuće planinarskih škola koje su osnovno predznanje za bavljenje našom djelatnošću.

Rezultati nekih od naših specijalnosti, posebno alpinizma, ekspedicionalizma i speleologije, pronijeli su glas o hrvatskim planinarama diljem svijeta nakon njihovih uspona na najviše vrhove i spuštanja u najdublje jame našeg planeta, a dokazali su se kao uspješni organizatori tih ekspedicija na svim kontinentima i s najsloženijim ciljevima. U okviru Saveza

Domjenak za uzvanike u Pučkom otvorenom učilištu foto: Nenad Perošević

tiskane su na stotine planinarskih vodiča, priručnika, knjiga i zemljovida koje ne samo da koriste planinarima i ostalim čitateljima, već daju i značajan doprinos hrvatskoj književnosti, a jedan od najstarijih časopisa u Hrvatskoj koji još izlazi je »Hrvatski planinar« sa 106 godina tradicije i dosad objavljenih 30.000 stranica o planinarstvu. O mnogim našim aktivnostima snimljeni su brojni filmovi i dijapositivi i održana dobro posjećena javna predavanja u najvećim dvoranama, održavane izložbe, muzejske postave, a jedini u ovom dijelu Europe imamo i svoj muzej ovdje u Ogulinu, čime naša udruga daje doprinos ukupnim hrvatskim kulturnim i umjetničkim vrijednostima.

Treba istaknuti da su se mnogi naši članovi, a prije svega alpinisti, speleolozi i gorski spašavatelji dragovoljno i požrtvovano uključili u obranu Hrvatske i u Domovinskom ratu ispisali nezaboravne stranice hrvatske povijesti obranivši Velebit i druge naše planine od neprijatelja. Treba još reći da je naš savez član mnogih domaćih i stranih asocijacija; to je prije svega Hrvatski olimpijski odbor, zatim Svjetska federacija planinarskih saveza (UIAA), pa Međunarodna federacija za orientaciju (IOF), Međunarodni savez za sportsko penjanje (ICC), a naša gorska služba član je Svjetskog udruženja gorskih službi spašavanja (IKAR).

Svi ovi rezultati mogu nas ispunjavati zado-

voljstvom, međutim nikad ih ne bismo postigli bez naše osnovne značajke. Naša ideja vodilja stara već 130 godina jest da planinarstvo zbližuje ljudе. Bezbrojna prijateljstva, druženja, nesebična pomašanja i zajedničke akcije glavni su temelj rada i same organizacije hrvatskog planinarstva.

Štovane planinarke i planinari i visoki gosti, osim obilježavanja 130. obljetnice hrvatskog planinarstva današnjim skupom, već za mjesec dana opet ćemo se okupiti na Danima hrvatskih planinara i to po prvi puta na jednom otoku -

Malom Lošinju i planini Osorščici, zatim ćemo koncem lipnja na našoj najvišoj planini Dinari otvoriti obnovljen i proširen planinarski dom »Brezovac« i uz mnoge druge akcije u proljeće sljedeće godine završiti proslavu u Samoborskem gorju tragom Prvog planinarskog izleta HPD-a. Sve vas pozivam da u što većem broju sudjelujete na tim akcijama.

S ovog mjesta zahvaljujem svima vama hrvatskim planinarkama i planinarama na dolasku, a svim generacijama od 1874. godine do danas svi skupa zahvaljujemo na svemu što su učinili za organizirano hrvatsko planinarstvo sa željom da se tako nastavi i ubuduće. Zahvaljujem Gradskom poglavarstvu na današnjem srdačnom gostoprimgstvu u prelijepom Ogulinu, zahvaljujem i turističkoj zajednici, HPD »Klek« i Pučkom otvorenom učilištu, te njihovim izvođačima kulturno-umjetničkog programa. Posebno se zahvaljujem Vama, gospodine Predsjedniče Republike Hrvatske koji ste prepoznali važnost našeg saveza u današnjim nastojanjima formalnog priključivanja Europskoj uniji i objeručke prihvataljstvo proslave naše obljetnice.

Nadam se da ćemo svi uživati u nastavku današnjeg programa i da ćemo zajedno doživjeti još mnogo lijepih trenutaka u planinama. S tim željama otvaram proslavu 130. obljetnice hrvatskog planinarstva.

PUTOVANJE NA VRH AFRIKE

OD VELEBITA DO KILIMANJARA

TOMISLAV ČANIĆ, GOSPIĆ

Džambo! Džambo! - još dugo će mi odzvanjati u ušima pri svakom prisjećanju na afričke susrete s uspona na najviši vrh Afrike, Uhuru Peak (5895 m). Još mnogočega ču se rado prisjećati, jer dvadesetodnevni boravak na Crnom kontinentu dovoljan je da vam Afrika zauvijek ostane u srcu.

Naš plan bio je: dva dana prilagodbe na klimu, pet dana uspona, tri dana odmaranja i vraćanja izgubljene energije, tri dana safarija, pa opet tri dana Tanzanije i četiri dana boravka na istočnoj obali Afrike. Kada uplatite 822 eura samo za avionsku kartu, onda to treba iskoristiti za što duži i sadržajniji boravak. I zaista, vrijedilo je!

Na polasku u neizvjesnost afričkog kontinenta imali smo ugodne ispráce u Gospicu i Zagrebu.

To nas je još više motiviralo i obvezalo da ostvarimo svoj cilj - osvajanje vrha Kilimanjara. Sve se zbivalo brzo kao u filmu: dva sata leta do Amsterdama, zatim devet sati razgledanja nizozemske metropole do polijetanja zrakoplova za Nairobi, još deset sati letenja i već smo bili u Keniji.

Pomičemo kazaljke sata za dva sata unaprijed i nakon podizanja vize za privremeni boravak u Keniji, po izlasku iz aerodromske zgrade dočekuje nas navala prijevoznika i turističkih agenata sa svojim ponudama. Jednog smo vozača kombija izabrali, jer nam se učinio povoljan, pa nas je odvezao 200 kilometara dalje do gradića Moschija, naše glavne baze u Tanzaniji. Na granici Kenije i Tanzanije 20 dolara plaća se viza za ulaz u Tanzaniju.

Pod snježovima Kilimanjara

foto: Ivan Štedul

Tanzanija je jedna od najvećih afričkih država, površina joj je 943.000 km², ima 33 milijuna stanovnika. Glavni grad je Dar es' Salam s dva milijuna stanovnika. Ima 120 plemena, od kojih su najpoznatija i najbrojnija Čaga i Haya. Služe se engleskim i svahili jezikom, koji je objedinio njihova brojna narječja. Po vjerskom opredjeljenju, oko 45 % su kršćani, 35 % ih je muslimana, 10-15 % Hindusi i Siki, a ostalih je 5-10 %. Ima 16 rezervata životinja, 12 nacionalnih parkova i nekoliko zaštićenih područja.

U Moschiju nas po dogovoru čeka predstavnik agencije *Ashanti*, s kom smo kontaktirali putem Interneta i rezervirali smještaj u planinarskim domovima za vrijeme uspona. Međutim, uplaćena rezervacija za njih je bila tek kapara za kompletan aranžman organizacije uspona (vodiči, nosači, kuhar). Nakon mukotrpnog pregovaranja, gdje su nam čak zaprijetili i policijom, konačan dogovor smo odgodili za sljedeći dan, kako bismo dobili na vremenu i raspitali se za pravila igre u nacionalnom parku, a ujedno i o cijenama drugih agencija. No, kada smo se uvjerili da se ne može na uspon bez agencije i da

Tržnica u Moschiu

foto: Ivan Štedul

druge nisu jeftinije ni skuplje od naše, odlučili smo prihvatići njihovu ponudu. Odsjeli smo u hotelu Kindoroko. Gazda ovog hotela bio je izuzetno korektan, jedan od rijetkih koji nas nije nastojao prevariti.

Konačno je stigao dan »D«. Pred ulazom u nacionalni park Marangu, obavljamo sve formalnosti oko prijavljivanja, veći ruksak u kojem je glavnina opreme dajemo nosačima, a u manji stavljamo ono najnužnije. Navlačimo gamaše i kišne kabance, jer već nekoliko sati pada topla monsunskna kiša. Naš vodič, 28-godišnji mladić Alex, kojem

je ovo 108. uspon, stavlja se na čelo naše sedmeročlane skupine i počinje polepole s 1800 metara. To je zapravo »laganica« od nekih tri sata, pa je za odmor dovoljno svega desetak minuta. Hoda se uglavnom kroz džunglu, a kako je padala kiša, imali smo prilike ugledati nekoliko majmuna koji su se skrivali u krošnjama.

Mandara - kućice, reklo bi se bungalovi, nalaze se na 2720 metara, a s obzirom na gustoću šume ne stječe se dojam da smo na toj visini. Prema ranije dogovorenom rasporedu, prvu sam večeru ja pripremao. Nakon večere nekoliko partija bele i brzo dolazi zasluženi odmor.

Lička kuhinja na 3000 metara

foto: Ivan Štedul

Jutro je svanulo neočekivano lijepo. Oblaci su odmakli prema zapadu, a pred nama je put na kojem treba svladati nadmorsku visinu od 1050 metara. Neočekivano brzo izlazimo iz džungle u pojas visoke savane. Uzaknje nam se kupola snježnog Kiba, a s istoka iz oblaka proviruju stijene Mawenzija. Pored staze cvijeće jarkih boja i leptiri koji se goste obiljem nektara iz danju rascvetalih visokih lobelija. Uz nekoliko kraćih odmora s nogu i jednog dužeg za ručak, trebalo nam je pet sati do naše sljedeće baze, Horombo Huta na 3725 metara.

Osjećali smo se dobro, a ovaj put večeru je spremao imenjak. Poslije večere uspjeli smo dobiti po švercu i nekoliko piva, što je posebno razveselilo igrače bele. Ujutro buđenje u 7 sati, a doručak spremila Splićo, koji nije krio zabrinutost što se nije cijepio protiv žute groznice. Strah mu je još povećavao naš lječnik koji je naglašavao da je žuta grozna smrtonosna bolest, a postoji mogućnost da ga više ne puste u Hrvatsku, jer nema kartona o cijepljenju.

Treći dan uspona treba prevaliti dalnjih tisuću metara visine do Kibo Huta. Svi smo se »naoštirili«, uzeli dosta vode, pokrili glave kapama jer je sunce bilo jako. Ujedno smo opominjali vodiča pole-pole, jer sada tek očekujemo visinske poteškoće.

Snježna kapa Kilimanjara sve je bliža. Čeznutljivo je gledamo, ali istovremeno nas privlači

Mawenzi, koji je bio u planu, ali smo ga se morali odreći zbog odrona kamenja poslije višednevnih kiša. Iz stepa ulazimo u pustinju. Staza vijuga između gromada vulkanskih stijena. Sve više osjećamo umor, a pomalo i uzbudjenje. U sedmom smo satu hoda i kao po redu vožnje dolazimo do posljednje postaje prije uspona - Kibo Hut (4703 m).

Osjećao sam lagani mučninu, ali nakon dobrog jela nestalo je i tog simptoma visinske bolesti. Pošli smo na spavanje neuobičajeno rano, oko 21 sat, jer se u pola noći već trebalo ustati. Netko je upalio svjetlo i tako dao znak za buđenje. Disciplinirano ustajemo, navlačimo hlače, gamaše, bateriju na glavu, spremamo najnužnije za vrh, a posebno pazimo da ne zaboravimo naočale glečerice, kremlju za sunce i najvažnije - vodu. Prije samog polaska jedna Japanka me nudi sušenim voćem i nekim slatkisima. Mislio sam da će mi dobro doći radi dodatne snage, no prevario sam se: to mi je izazvalo mučninu, od koje sam se malo pokolebao pomislivši što li će tek biti na vrhu, kad me je već sada uhvatilo. Odmah izvadim zastave Hrvatske i grada Gospića i dam ih Ćoi, ukoliko se ne uspijem popeti, da se barem drugi fotografiraju s njima.

Na polasku ispraća nas temperatura od minus 16 stupnjeva a. Najprije polaze Tomislav, njegov prijatelj Štedul, Saša i Splićo s glavnim vodičem, Plijo i Čoa s jednim vodičevim pomoćnikom i, na-

Svitanje nad Afrikom
foto: Ivan Štedul

Na rubu kratera pri vrhu Kilimanjara

foto: Ivan Štedul

posljetku, ja s drugim pomoćnikom. Uspon vodi najprije po siparu pomiješanom sa snijegom, ali ne zadugo, jer je nakon stotinjak metara samo snijeg. Do Hans Mayerove špilje (5182 m) uspon nije osobito strm. Dolazimo do strme padine, od koje se dalje ide u oštrim zavojima. Špilja, koja se nalazi uz put, nosi naziv po prvom osvajaču Uhuru

Peaka, Hansu Mayeru.

Prsti zebu kroz rukavice, a usponu nikad kraja. Vodič me stalno zapitkuje »Is O'Key!?«, naštvo odvraćam potvrđno. Nemam više nikakvih poteškoća, često pijem vodu i nastojim uskladiti penjanje s disanjem.

Iznenada započinje dugo očekivan izlazak sunca. Snimamo fotografije za vječnost i uživamo u sve ljepšim prizorima. Odjednom, od Gilmans pointa vidim spuštanje imenjaka i vodiča. Toma je udarila visinska, pa se mora vratiti. Stižemo na Gilmans point (5685 m), ustvari rub kratera kojim se dalje produžava na sam vrh. Rub kratera je gotovo savršen krug promjera dva i pol kilometra. Na južnoj strani, ledeni zid visok je 180 metara, a kod Gilmans pointa je najniži i iznosi 35 metara. Staza ide južnim dijelom kratera, a na vidiku se redaju vrhovi Bismarck Tower (5735 m), markantna Stella point (5745 m), a iza nje Hans Mayer point (5888 m) i drugi po visini vrh Kilimanjara Elveda point (5890 m). Nakon pol sata hoda po krateru susrećem Spliću, Sašu i Štedula. Najraspoloženiji je Splićo, koji ne može zatomiti suze radosnice. Desetak minuta poslije u povratku su

Dogovor na putu, 20 minuta do vrha

foto: Ivan Štedul

Plijio i Ćoa. Daju mi zastave. Za petnaestak minuta sam i ja na vrhu. Da, stigli smo na Uhuru Peak (5895 m) ili - u prijevodu - Vrh slobode.

Vodič i ja smo tu zatekli jednog Amerikanca. Pogled na sve strane zaista je bio impresivan; posebno me zaokupljaju ledenjaci, kao nožem odrezani. Pokušavam se spustiti pedesetak metara prema dnu kratera, kako bih našao bolji kut snimanja. Prije povratka pojeo sam nekoliko komada sira što mi ih je dao Splićo, jer sam bio jako gladan.

Po povratku na Gilmans point, ponovo sam se uslikao sa zastavama i krenuo prema Kibo hutu. Vodič me je nekoliko puta pitao koliko mi je godina. Inače, prosjek života u Tanzaniji je 48 godina, a ja bih prema toj računici već davno trebao umrijeti. Od vrha do Kibo huta stigli smo za svega dva sata, dok je uspon trajao punih 7 sati. Nakon dva sata odmora nastavljamo do Horomb huta.

Tek tu počinjem osjećati umor i iscrpljenost. No, bio je to »slatki« umor ispunjen zadovoljstvom i ponosom zbog ostvarenog cilja. Meni i

Pilji lice je bilo jače opečeno od ostalih, tako da smo morali glavu dobro omotati za vrijeme povratka.

Peti dana boravka na Kilimanjaru iskoristili smo za silazak istim putem kojim smo i došli od Marangu Lodgea. Tu nas je vodič upisao u knjigu i ispisao nam diplome da smo osvojili vrh. Napuštajući ovaj jedinstveni nacionalni park, shvatio sam svu mitsku moć Kilimanjara. Prisjetio sam se davno čitanog Hemingwayeva romana »Snjegovi Kilimanjara« i leoparda koji se smrznuo na vrhu visokom 5680 metara. Po tome je taj vrh i dobio ime Leopard point.

Tri dana odmora u Moschiju iskoristili smo za upoznavanje grada i posjet jednom manjem selu plemena Čaga. Tu smo se upoznali s načinom života ovih ljudi koji, osim što žive od poljoprivrede, znatan dio prihoda imaju od turizma. Naime, većina vodiča i nosača su upravo pripadnici ovog plemena. Tu smo pili pivo od banane, vidjeli planataže kave i posjetili veličanstven vodopad visok preko 80 metara. Usljedila su tri sadržajna dana

Na Uhuru Peaku, najvišem vrhu Afrike

foto: Tomislav Čanić

Prizor sa safarija u Tanzaniji

foto: Ivan Štedul

u posjeti rezervatima životinja Lake Manjara i Ngorongoro, te plemenu Masai. Ngorongoro je drugi po veličini rezervat od 16 koliko ih ima u Tanzaniji, smješten je na 2900 metara, u krateru koji je nastao udarcem meteora na zemlju. Tu su se s vremenom nastanile gotovo sve vrste životinja koje postoji u Africi. Veličina kratera je čak 22×18 kilometara.

Po povratku sa safarija posvetili smo još dva dana razgledavanju Moschija i uputili se na istočnu obalu Afrike, u Mombasu, najveći trgovачki i lučki centar u istočnoj Africi. Povijesni stari grad Mombasa, unatoč brojnim ratovima, ima uščuvane zidine i unutrašnjost. Najprije portugalska, a

poslije engleska kolonija Mombasa se danas razvija u turističko, trgovacko i pomorsko središte. Odsjeli smo 30 km od Mombase u Tiwi Lodgeu, malom i simpatičnom turističkom naselju. Tu smo se zadržali četiri dana, sve do povratka u domovinu.

Naša preporuka planinarima koji će se također uputiti na Kilimanjaro glasi: ponesite dosta rezervnog novca i osigurajte dosta rezervnog vremena. Naoružajte se strpljenjem, jer vas na svakom koraku očekuje neka sitna prijevara. Varaju institucije, agencije, poslovni ljudi - menadžeri, djelatnici aerodroma, konobari, ulični prodavači... no unatoč tome, doživljaj Afrike je jedinstven i nezaboravan.

Za planinarsko društvo iz mjesta koje nema razvijeno gospodarstvo i mogućih jačih sponzora, nije jednostavno organizirati ovako financijski zahtjevan pohod. Ipak sam se odlučio upustiti u ovakvu avanturu, pa sam pohod na Kilimanjaro »natuknuo« kao ideju potencijalnim sponzorima, a isto tako i našim visokogorcima. Naišao sam na razumijevanje poglavarstva grada Gospića, kao glavnog pokrovitelja, što je bila glavna uzdanica u daljnjem radu na osiguranju logistike. Neki članovi bili su u nevjericu da ćemo uspjeti skupiti dovoljno novca, pa i nisu pokazali veće zanimanje, ali ostali su oni najuporniji. Uglavnom smo se pripremali individualno, osim što smo napravili nekoliko zajedničkih dužinskih tura. Mladen i Saša su radili na prikupljanju informacija s Interneta. Na taj su način rezervirani su zrakoplovi i domovi. Mediji su također popratili pripremni dio i povratak iz Afrike. Ispraćaji iz Gospića i Zagreba dali su nam dodatan poticaj da moramo uspjeti. I, uspjeli smo. Zato ovim putem hvala svima koji su bili s nama.

SUDIONICI:

1. Tomislav Čanić (61), Gospić
2. Tomislav Perušić (50), Duga Resa
3. Šaša Andrašević (43), Zagreb
4. Mile Špoljarić (39), Gospić
5. Ivan Štedul (44), Duga Resa
6. Mladen Kulišić (47), Split
7. Mladen Plišić (25), Gospić

Svi su članovi PD »Željezničar« iz Gospića, a Mladen Kulišić je još član PK »Split«, dok su Tomislav Perušić i Ivan Štedul članovi PD »Dubovac«.

ZAŠTITA PRIRODE

ŠUMA, POTOK I JA

ILI MALI EKOLOŠKI PRIRUČNIK

JASNA ŽAGAR, Sesvete

Ovo je priča o jednoj šumi. Ni o začaranoj, ni o zlatnoj, nego o sasvim običnoj usnuloj šumi na rubu civilizacije. O šumi koja je oduvijek tu, a i ja sam oduvijek tu pa se tako obostrano gledamo i hrabrimo jedna drugu eto već cijeli jedan život. I priča je ovo o jednom potoku. I on je jedan sasvim običan potok na rubu šume i na rubu civilizacije, a kako je i on oduvijek tu, čini mi se da se i nas dvoje poznajemo isti taj cijeli život. Priča je ovo i o jednom jutru. Ni jutro se ni po čemu ne bi razlikovalo od ostalih zimskih jutara, da se u njemu nismo zajedno našli šuma, potok i ja.

Kao što već rekoh, jutro je bilo zimsko: prohladno i sivo. U gradu se snijeg zadržao još samo u tragovima, ali tamo, iza brijege, šuma još sanja pod bijelim pokrivačem. Cvrkuće snijeg pod težinom mojih koraka i to je jedini glas što se čuje među golim stablima bukve i graba. Šuma spava, a ja nastavih koračati po vlažnom prošlojesenskom lišću što mjestimično proviruje ispod snijega, kako bi mi koraci bili neprimjetno tihi. Kao da i nisam tu. Podno velikog hrasta odbačeni su lanjski žirovi, a grmić mahovine kralji mu podnožje svojim osvježavajuće zelenim postojanjem. Nekom slučajnom prolazniku slika sama po sebi nije bila dovoljna pa ju je upotpunio nemarno bačenom staklenom bocom bez oznaka njezinog sadržaja.

A znaš li, nemarni prolazniče, da će tvoja odbačena staklena boca zagađivati šumu sljedećih tisuću godina!?

Svaki sljedeći korak vodio me sve dublje u šumu. Zvukovi civilizacije bivali su sve dalji, a zvukovi šume sve bliži. Ovdje, na križanju, šuma pjeva. Tako prodorno i slatko zvoni veseli sjeničin

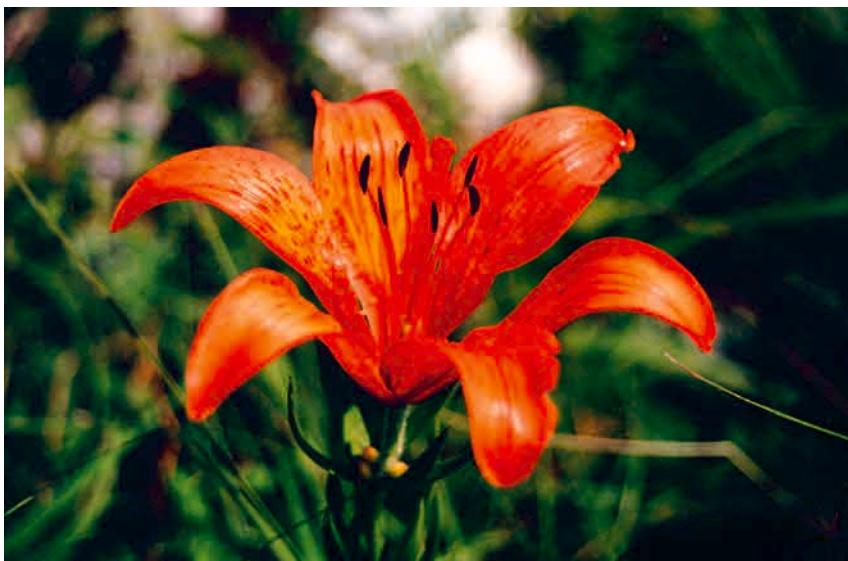
cici-bee!, cici-bee!, kao da nije jutro i kao da nije zima. I tupi tuk!, tuk!, tuk! odzvanja iz visina. To šareni djetlić udara kljunom po deblima tražeći doručak. Pod njegovim drvom razdragano društvo sigurno nije doručkovalo. Bila je to noćna veselica iza koje je ostalo mnoštvo praznih limenki piva, sokova i energetskih napitaka.

A zname li vi, bezobzirni veseljaci, da će vaše limenke ostati na ovom križanju sljedećih 500 godina!?

Na proplanku ispod dalekovoda sunce je probudilo prirodu. Snijeg je okopnio, a kroz trulo vlažno lišće glavice su uzdigli ljubičasti i bijeli Šafrani. Malo dalje u šumi ti nežni cvjetići bore se s bijelim pokrivačem, odlučni da pobijede. Koliko samo snage kriju ti mali dragi cvjetići! Pravo čudo života. A još je čudnije odakle im snage za borbu protiv čovjeka. Ne znam, valjda je točno da, ako se borиш protiv života, život uvijek pobijedi. Jer kako objasniti među Šafrane bačen žuti kanistar s natpisom: visokokvalitetno motorno ulje.

Znam, nesavjesni vozaču, koliko voliš svog dragocjenog metalnog ljubimca, ali znaš li da samo jedna litra razlivenog motornog ulja zagadi milijun litara vode za piće?! A i ovim malim ljudskim Šafranim za život potrebna je voda.

U lokvi vode nasred šumskog puta ogledava se kos. Cupka i skače i prevrće kljunom po lišću pa onda cvrkućući odleti na drugu stranu šume. Vrana svojim kraaa!, kraaa!, kraaa! kaže »I ja sam tu«. Baš lijepo, jer tu je i stiropor za koji u prvom trenutku nisam shvatila zašto je tu. A onda sam se sjetila da je najvjerojatnije nestasnoj dječici služio

Ljiljan - ljepotan iz planine

foto: Željka Lisak

umjesto sanjki za spuštanje niz brije do potoka.

E pa, nestasna dječice! Znate li da se stiropor biološki apsolutno nikada ne raspada u prirodi? On nikada ne nestaje. Znate li da se stiropor drobi u mrvice koje sliče hrani? Životinje ih jedu i ugibaju.

Niz brije do potoka spustih se i ja. Do napuštenog plavog fiće, koji sam po sebi nije opasan, ali je neopisivo ružan na bok bačen u potok. Kažem sam po sebi, jer...

neodgovorni čovječe, bacio si automobil u potok, a to je isto kao da si ga bacio u rijeku, jezero ili more. Znaš li da samo pola litre otpadnog ulja može napraviti otrovnu mrlju na pola hektara vodene površine?! A od tvog akumulatora i njegovih opasnih sastojaka ljudi mogu teško fizički i psihički oboljeti.

A prislonjene plastične vreće za smeće pune plastičnih boca zauvijek će ostati tu - u potoku. One se ne razlažu u prirodi. O, moje domaćice! Zar je ovdje mjesto vašem smeću?!

Žalosna srca prošetah uz potok. On zna da me samo svojim veselim klo! klo! klo! Može oraspložiti i vratiti mi osmijeh u srce. Obalu mu je zima oblikovala svojim najživopisnijim ledenim tkanjem i ledenicama. Zaustavih se u ovoj zimskoj idili. Sve je bijelo. Nigdje tragova ljudi, samo otisci šapa nekog majušnog psića. Samo šuma, po-

tok i ja. Ni ja ne želim svoje stope ostaviti u ovoj bijeloj raskoši pa se zaustavih i oslonih na drvo. Gledamo se u tišini - šuma, potok i ja. I onda pod rukom spoznah drvo. Koliko li je staro? Tri, pet, deset godina? Mlada bukva, visoka i tanana. Hoće li i ona jednog dana postati novinski papir ili vrećica za kupovinu?

A znate li da je za izradu samo 700 vrećica za kupovinu potrebno jedno drvo staro 15 do 20 godina?!

I onda se upitah: Zar je to moja šuma? Preputna otpada? U kojoj joj se stanari bore za vlastiti život? Sjetih se moje Martine. Svake večeri se udobno smjesti pored mene i mazno kaže:

- Teta, pejaj Tini!

- A što da ti pjevam?

- Pejaj (i onda važno razmišlja) ... Pejaj ... Potocicu zubocicu.

- A hoćeš li i ti pjevati sa mnom?

- Da.

I pjesma krene:

Potočiću žuborčiću, lagan ti je skok.

Preko stijenja i kamenja tvoj krivuda tok.

Kuda tako žuriš lako kroz travice meke?

Lijevo-desno jurim evo do sestrice rijeke.

S njome ću se zagrliti prijeći polja gore.

Da poletim, da odletim majčici u more.

CRKVA U POKRETU

PLANINARI I HODOČAŠĆA

prof. KRUNOSLAV MILAS, Zagreb

Postojanje uvjetno rečeno »vjerskog planinarenja«, dakle planinarenja kojem je cilj posjeta nekog vjerskog objekta u planini ili iza nje (npr. Marija Bistrica u odnosu na Zagreb), uz određeno prakticiranje vjere tijekom cijelog puta, danas je u Hrvatskoj sasvim normalna stvar. Samo u kalendaru planinarskih aktivnosti ove godine desetak je takvih akcija. A gdje su one koje i nisu zabilježene!? Od zimskog pohoda na Sv. Geru do hodočašća Sv. Roku na Velebitu! Preduvjeta za takav oblik planinarenja je mnogo: snažna tradicija hodočašća u pojedina svetišta, velik broj crkvi, zavjetnih kapelica, raspela i sličnih mjesta rasutih po našim planinama i mjestima pogodnim za izlete, kao i želja zajedničkog druženja i duhovnog smirenja.

I tako počeh listati niz godišta našeg časopisa, posebno onih do četrdesetih godina prošlog stoljeća. Nešto će valjda naći, pomislilih. I - nisam našao ništa! Nisu me zanimali usklici zahvale Bogu - stvoritelju prirodnih ljepota oko nas; od Hirčevih kliktaja već u prvom broju HP pa sve do danas. Nisu me zanimali ni kratke bilješke kao ona s glavne skupštine HPD-a 1898. godine koja govori o želji članova društva da se »izhodi u mjerodavnih oblasti i gorskih posjednika dozvolu ili pripomoć, da bi se (...) sagradila crkvica zavjetna s kakovom za kraj znatnom uspomenom« jer se radilo o želji da se kao konačište planinara koristi sobica koju bi imao zvonar pored takve crkvice. Stajao sam pred oblikom planinarenja koji je danas itekako popularan u Hrvatskoj, a pisanih korijena -

Na Svetoj Geri u siječnju 1995.

foto: Krunoslav Milas

Hodočašće Sv. Roku na Radlovcu 1999.

foto: Krunoslav Milas

nigdje! Planinare s početka prošlog stoljeća to nije zanimalo. Razloge možemo tražiti u malom broju planinara, drugim interesima, pučkim hodočašćima itd, ali je činjenica da većih vjerskih okupljanja planinara (dakako u planinama!) tada i nije bilo.

Onda se dosjetih i obrnuh stvar; prelistah kasnija godišta NP. I pronađoh nešto! Pedesetih godina, kad se nakon rata u Hrvatskoj ponovo budi planinarstvo (ta »buržoaska izmišljotina«), kao ustupak vlastima, a i kao način da se oživi zanimanje za naše planine, javljaju se razne planinske manifestacije masovnog karaktera. Dobro su osmišljene, od države poticane. Planinama tijekom svibnja kruže razne titove štafete, organiziraju se veliki sletovi. Društva organiziraju svoje memorijale raznim sekretarima, komandantima i inim ličnostima kojih se trebalo prisjećati. Osmišljuju se programi, drže se govorci, okupljaju ljudi.

Netko će mi možda zamjeriti takvu usporedbu. Da se odmah razumijemo: današnja su hodočašća sasvim drugačija, osmišljena, duhovno bogatija. Ali, nisu li dijelom nastala kao suprotnost tim velikim službenim proslavama? U želji da budemo drugačiji, a da se ipak zajedno okupljamo! Govorim iz osobnog iskustva. Grupe mlađih planinara (i ja među njima) redovito bi sudjelovale u velikim pučkim hodočašćima, kao što je naše zagrebačko hodočašće u Mariju Bistrigu. Išli bi u

manjim grupama, obično uzduž Medvednice, a pred samim se svetištem priključivali hodočasničkoj koloni. Prvi takvi masovniji pohodi bila su zagrebačka studentska hodočašća početkom sedamdesetih koja su organizirali franjevcii. Usputne meditacije, razgovori sa svećenikom i misa na kraju bili su sastavni dio takvih izleta. A sve uz pjesmu, veselje i druženje. Nakon pohoda bili bismo duhovno osveženi, svjesni da smo sada drugačiji. Tako smo dvadesetak dana nakon Sleta planinara Jugoslavije na Kopaoniku 1971. otišli na hodočašće u Mariju

Bistrigu povodom 13 stoljeća kršćanstva u Hrvatskoj! Bilo je i smješnijih zgoda. Poznati zagrebački planinar I. Škunca (umro 1999.) u vrijeme kad je kao politički zatvorenik uvjetno pušten, redovito je o svom kretanju morao obavještavati miliciju. Pričao nam je kako im je u postaji s posebnim užitkom nabrajao sve gospine crkve koje bi na svom hodočašću do Marije Bistrice pješice obišao; od Katedrale preko Remeta i Čučerja do Gospe Snježne i Marije Bistrice! A usput je i obnovio markaciju na stazi! Ili kad su dvojica planinara, inače članova SK iz ondašnjeg PD »Končar« odlučili načiniti noćno hodočašće u Mariju Bistrigu, da ih preko dana netko ne bi vidio! I tu su akciju tijekom godina nekoliko puta ponovili!

Bila je to povijest, priča o korijenima. Danas su prilike sasvim drugačije. Pored velikih zavjetnih hodočašća na Sv. Geru u Žumberku i Veliko Rujno na Velebitu, tu je i cijeli niz brojem sudionika manjih hodočašća koja organiziraju pojedina planinarska društva. Posebno su danas popularni križni putovi, na kojima se planinari tijekom hodočašća zaustavljaju na pojedinim odabranim mjestima (kapelice, crkve, raspela i slična mjesta po planinama) kao postajama Kristova Križnog puta. Na tim se mjestima moli, prisjeća Kristove muke i meditira. Križni su putovi održavaju redovito subotama i nedjeljama tijekom korizme. Dok su

na svojim počecima prije dvanaestak godina okupljali tek manje grupice obilaznika, danas u njima sudjeluje i do tisuću hodočasnika odjednom! Organizira ih niz društava po cijeloj Hrvatskoj, od Našica i Daruvara, preko Zagreba, Samobora i Međimurja do otoka Hvara!

Planinarska su hodočašća redovito bogata duhom i prožeta molitvom. Pamtim jedno od prvih hodočašća na Sv. Geru kad su čak i prisutni svećenici ostali iznenađeni. Na kraju mise, tijekom pričesti, ustanovili su da nema dovoljno hostija za sve one koji su bili spremni i osjećali potrebu da se pričeste. Ostavši bez hostija, svećenik se za oltarom ispričao prisutnim planinarima rijećima: »Oprostite, mi svećenici smo krivi. Nismo ponijeli dovoljno hostija. Mogu vam samo reći da ste i svi vi koji ste se željeli pričestiti, a zbog nas to niste mogli, sada pričešćeni. Oprostite!«

Koji su razlozi tako masovnog sudjelovanja u hodočašćima planinom? Zgodan pregled želja koje nas navode na hodočašće naveo je fra B. Škunca u knjizi »Čudesnost marijanskih hodočašća«. On nabraja pet želja koje nas potiču na hodočašće:

»Pohoditi »sveto mjesto«: Svetište je »mjesto

svetoga« koje se osjeća kroz znakove. Hodočasnik ima osjećaj osobitosti, tajnovitosti tog mjesta. Osjeća se privučen duhovnim silnicama. Privlače ga vanjski znakovi (mir prostora, raspelo, sveta slika, čak i suveniri), ali i oni unutarnji: saznanje da su mnogi ovdje molili i molitve su im uslišane!

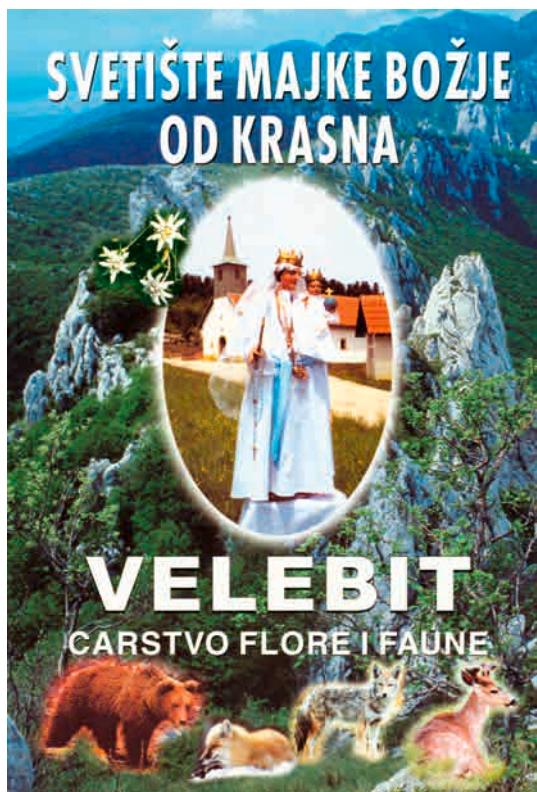
»Izaći iz često teške svakodnevice. Svakidašnjica je puna nemira, briga, problema i neizvjesnosti. Odlaskom na hodočašće izdižemo se iz takve okoline i pronalazimo duhovni odmor. Mjesta koja u okviru hodočašća posjećujemo, a to može biti kako krajnji cilj našeg posjeta tako i pojedina postaja na planinarskom križnom putu, obično su vrhovi, crkvice, mjesta osame i posebno lijepih krajolika. Mjesta su to oslobođena svakodnevice, puna duhovne slobode koja smiruje, lječi sve rane i u hodočasniku stvara radost, osjećaj da je sve na svome mjestu.

»Doživjeti čudo, znak s neba. Ljudi često hodočaste u određeno svetište opterećeni nekim teškim događajem. Čuli su da su baš na tom mjestu molitve mnogih uslišane, pa se potajno nadaju i oni. Takvo je poimanje potrebe za hodočašćem rjeđe među planinarima. Prije se to čudo, taj »znak

Velika Gospa na Velikom Rujnu 2000.

foto: Krunoslav Milas

s neba» osjeća kao čudo duhovnog obraćenja, kroz neobičan dodir običnoga i svetoga. To su pravi temelji čudesnosti koju susrećemo kroz ono što mi nazivamo vjerskim planinarstvom.

»Biti u zajednici, biti dijelom Božjeg naroda. Za razliku od prethodne, ova je želja kod planinara itekako izražena. Među ljudima u planini i inače nestaje zatvorenost, a prijateljstvo spontano izrasta. A kad se tome doda snažna duhovna nota koju upravo hodočašća nose u sebi, sve razlike nestaju. Druže se ljudi različitih dobi i zanimanja, nestaju razlike među jezicima i mišljenjima. Dok se u svakodnevnom životu stranci teško prihvataju, na hodočašćima su dobrodošli! Čak se i priпадnici drugih vjera prihvataju s radošću i otvorena srca! Duh univerzalizma i ekumenizma prevladava. Bog čini nemoguće, okuplja pojedince i od njih stvara radosnu zajednicu!

»Mnogo moliti, postiti, činiti pokoru. Na hodočašćima planinom uočavamo zanimljiv obrat u

ljudskom ponašanju. Primijetio sam kako radosno i mnogo mole i oni planinari za koje znam da to u svakodnevnom životu rijetko rade. Isto tako, na fizički se napor nitko ne osvrće, on se zaboravlja, smatra se pokorom, sastavnim, čak preporučljivim dijelom hodočašća. Ljudi koji su inače bučni sada šute, psovači utihnu. Svatko od sudionika obuzet je svojim mislima, ali u susretu sa zajednicom i molitvenim ozračju, kako mjeseta kroz koja se prolazi tako i cijelog hodočašća, jača njegovo raspoloženje. U njemu izrasta osjećaj da svojom žrtvom, mukom i naporom ne gubi nego dobiva! Još nešto: ozračje takvih obilazaka nije samo trenutno; saznanje o stanju duše koje je polaznika obuzimalo u trenucima hodočašćenja ostaje kao trajan poticaj i nakon povratka u svakodnevnicu! U cjelini gledano, čovjek se mijenja i takve pohode doživljava kao istinsko duhovno osjećenje.

Tako B. Škunca. Željama koje nas vode hodočastiti planinom dодao bih još jednu, šestu. Ona je tipično planinarska, a mogu je potvrditi gotovo svi ljubitelji planina. Spominje je i D. Hirc: u planini se snažnije osjeća Božja prisutnost. U svakom razgledu, svakom izlasku i zalasku sunca osjećamo Njegovu blizinu. U ljudima s kojima se družimo. Oko nas izrasta poseban osjećaj povezanosti s prirodom i ljudima oko sebe. A ljepote koje se otkrivaju pred nama često su toliko nestvarne da ih razumom teško možemo objasniti. Preostaje nam samo da se poklonimo veličini i beskonačnosti Stvoritelja. Svojom prisutnošću i mi sami postajemo djeličem toga veličanstvenoga Božjeg stvaranja!

Završio bih riječima jednog planinara iz knjige dojmova planinarske bratovštine »Sveti Bernard« nakon jednog od niza križnih putova što su ih oni vodili:

»Zašto baš planina kao prostor kroz koji se ide do određenog vjerskog objekta? Obično se, ono prozaično, planina nađe na samom tom putu, ali, s druge strane, ona i zrači posebnim duhom, u njoj se priroda jače osjeća, pa je i svim vjernicima osjećaj božje prisutnosti mnogo jači. Dodajmo tome zajedništvo, i imamo ono što mnogi vjernici danas zovu »Crkvu u pokretu«!

USPOMENE

USKRSNO JUTRO

BLAŽ TOTA*, Varaždin

U Šumadiji, u blizini Kraljeva, preko rijeke Ibra izdižu se vrhunci Kopaonika. U to vrijeme bijah vojnik druge čete drugog bataljuna 153. brdskog streljačkog puka.

Travanj je 1953. godine. Predvečerje Usksra. Komandir naše alpinističke čete reče mi neka natovarim »kažnjenu« mazgu (gotovo je ubila jednog vojnika) vrećama kruha, marmelade i margarina. Naglasio je da to nitko ne smije znati. Dodao je i da će uzbuna biti u 24 sata - idemo na »usiljeni marš« pod punom ratnom spremom. Naš cilj: jedan od najviših vrhova Kopaonika.

Sve sam pripremio i, naravno, šutio. Točno u ponoć u spašavici odjekne komandirov glas: - Uzbuna! Rat je! Za deset minuta u stroju na kruku! Krećemo pod punim naoružanjem i spremom. Uslijedile su psovke i ružne riječi. Galama i svađa u ponoćnoj tami. Vjernici, katolici i pravoslavnici, znali su da je Usksrs.

Tri smo sata hodali kroz šumu do gorskog potoka. Tamo nam je izdano naređenje da punimo čuturice. Uslijedio je hod kroz kamenje i stijenje još puna dva sata. Išao sam posljednji, vukući mazgu. Iza mene samo naš kapetan prve klase.

Savo, vojnik iz Knjaževca, iscrpljen i izbezmijen od umora, htio je ubiti kapetana. Sjeo je na kamen i počeo puniti pušku. Lukavstvom sam mu oduzeo pušku i sprječio ga u toj nakani. Daljnji dio puta tjerao sam ga pred sobom i pazio na njega sve do vrha planine. Nije Savo bio jedini; cijelim su se putem redale psovke umornih vojnika. Svima nam je bilo teško. Znoj se cijedio leđima, slijevajući se u cipele.

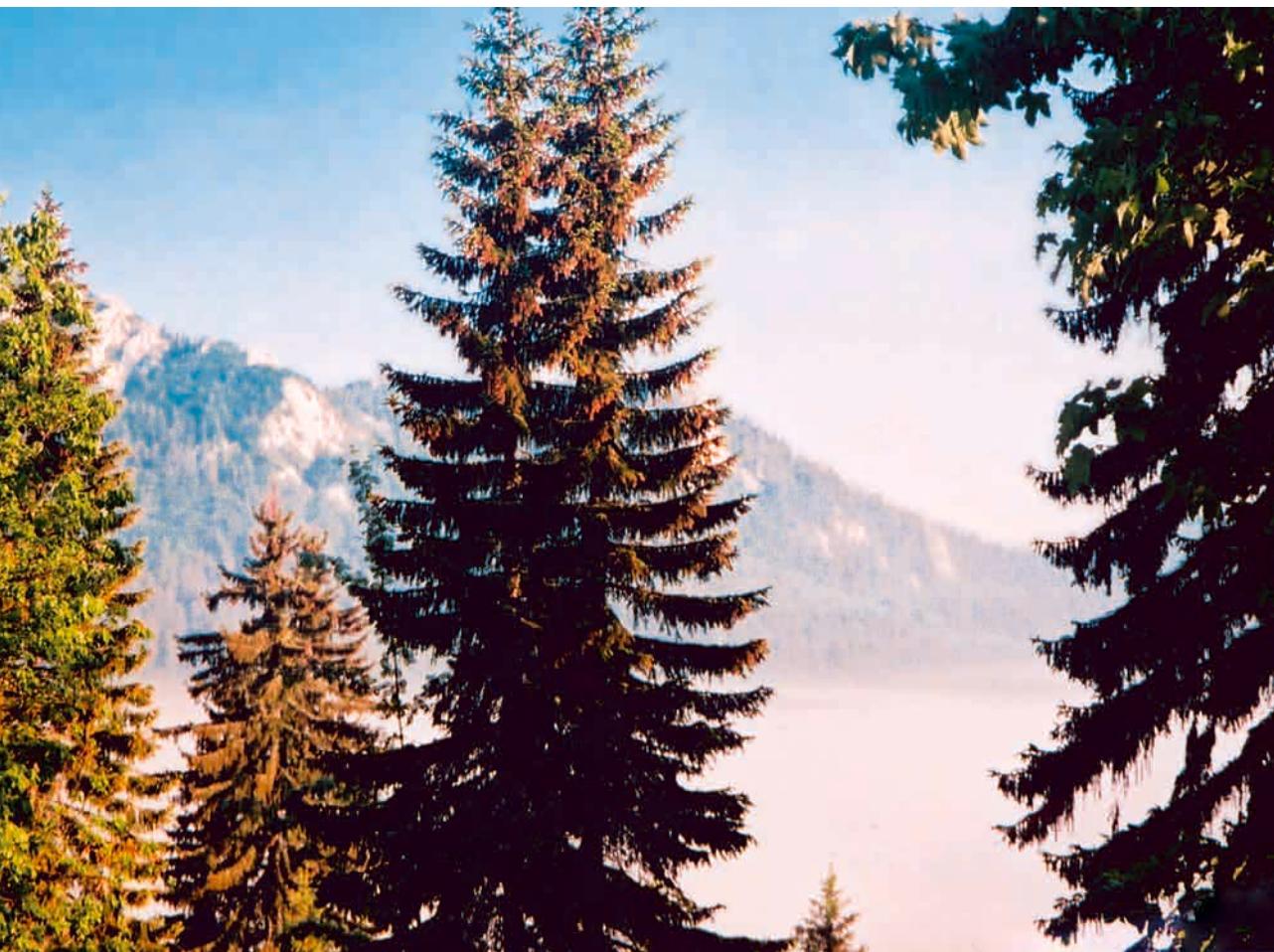
A onda konačno vrh! Travnati vrh. Dugo željeni odmor. Vojnici se umorni izvališe uokolo.

Bilo je jutro, oko pet sati. Sunce, veliko kao crveni užareni kotač golemih kola, kao div je izlazilo pred nama. Div koji pobjeđuje tamu noći. Neki od okolnih planinskih vrhunaca već bijahu obasjani crvenožutim zrakama »diva« koji izranja iz mora tame i mrkih šuma. A onda su odjednom stotine vrhunaca zasvjetlike kao baklje što ih drže nevidljive ruke i dižu u procesiji kojoj nema kraja. Sunce ih obasjava i sve više otkriva. Čarolija traje. Zaboravih na mazgu, umor, kapetana, na vojnike koji su, potpuno iscrpljeni, na travi odmarali umorna tijela. Zaboravih i na sebe. Prvi put u ovakovom okružju, zanesen čarobnom ljepotom izlaska sunca u planini i zarobljen maštom, osjetih neizrecivu gordost i nježnost govora trenutka u kojem sam se našao. Trenutka u kojem sunce nad vrhuncima planina slavi pobjedu svjetla. Nisu uzalud stari narodi štovali sunce kao izvor života.

Trgnuh se na dodir nečije ruke na mojoj ramenu. Iznenadih se; bio je to kapetan.

- Ti i ja jedini - započe on, - vidimo ovu ljepotu i uživamo u ovom čarobnom izlazu sunca, u krasoti Usksrsnog jutra! Gledaj, divne li simbolike Usksrsnuća! Pobjeda svjetla i života nad tamom i smrću! Tama je sve učinila nevidljivim. Kao da je i sam život sakrila i umrtvila, a sada je napokon svladana, pobijedena svjetлом sunca! - Zatim nastavi: - Koliko znam iz Biblije, Isusa su neki proroci zvali Mlado sunce. On se i sam nazivao Svjetlošću svijeta i obećao da će oni koji budu išli za

* Pisac je svećenik, dugogodišnji planinar (nekoliko desetaka puta bio je na Triglavu!) koji je pored naših planina i Alpa obišao i najveći dio Rocky Mountainsa u SAD-u i Kanadi

Jutro u planini

foto: Blaž Tota

njim imati svjetlost života. - Nakon kratke stanke kapetan doda: - Rodom sam iz Koruške. Od mog kraja do Tirola nije daleko. Od svoje sam sedme godine s tatom odlazio u planine. Svake smo godine Uskrsno jutro dočekali na nekom od vrhunaca Tirolskih Alpa. - Glas mu odjednom postade tiši: - Tata je umro prije godinu dana na sam Uskrs. Sada je godišnjica njegova odlaska u vječni Uskrs i ja nisam mogao izdržati. Nisam mogao ostati u krevetu, morao sam biti upravo ovdje. I kako sam od komandanta puka dobio dozvolu, evo nas ovdje. Bez obzira na sve, znam da sam bio sebičan. -

Posljednje njegove riječi nisu bile tvrdnja. Bilo je to gotovo pitanje ili isprika upućena meni. Kapetan nije mogao zadržati suze. Kratko je utih-

nuo, a onda nastavio: - Znam da ćeš o ovome šutjeti. I ja duboko u srcu nosim vjeru u Isusa i otkupljenje, u njegovu pobjedu nad smrću i grijehom. A sada konačno, raspakiraj ovu mazgu. I daj ovoj jednoj vojsci da jede! -

Tako je na Uskrsno jutro govorio moj kapetan, kapetan prve klase, učitelj alpinizma, komunist na papiru... Navečer sam sve to zapisao u notes iz kojeg danas vadim uspomene. One najljepše upravo su iz planina. Od onda, od tog Uskrsnog jutra na Kopaoniku, zaljubljen sam u planine, u njihovu neopisivu ljepotu i još više u njihova Stvoritelja. A On nas preko svega što nas okružuje privlači i osvaja. On koji je Sebe utisnuo u sve ljepote, dobrote i prave ljubavi!

NOVA PLANINARSKA OBILAZNICA

ŠPILJAMA LIJEPE NAŠE

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Planinarske obilaznice nam olakšavaju izbor prirodnih ljepota i ciljeva zanimljivih za posjet, upućuju što se zanimljiva može vidjeti i kako do toga doći, a kad nam viđeno pobudi značitelju, gdje još možemo vidjeti nešto slično.

U namjeri da se planinarima što bolje približe ljepote podzemlja, u listopadu prošle godine otvorena je sasvim neobična planinarska obilaznica, kojoj, za razliku od većine obilaznica, kontrolne točke nisu vrhovi, domovi ili neki drugi uo-

bičajeni planinarski ciljevi, već šipile uređene za turistički posjet. Do tih su šipila uređeni i označeni pristupi, kroz šipile su provedeni putovi s rukohvatima, ogradama, stubama i mostovima i - što je posebno važno - osvijetljene su. Najčešće je to električna rasvjeta iz ugrađenih ili pokretnih svjetiljaka, a u nekim je šipilama za razgledavanje dostatno i danje svjetlo. Za razgledanje većine takvih šipila, na raspolaganju su nam stručni vodiči koji daju razne obavijesti, brinu o sigurnosti posjetitelja te zaštiti šipile i njezine okolice.

KAKO JE NASTALA OBILAZNICA »ŠPILJAMA LIJEPE NAŠE«

HPD »Željezničar« iz Zagreba već više od pola stoljeća ima vrlo aktivan i poznat speleološki odsjek. Osim što istražuju brojne šipile, marljivo bilježe viđeno tekstom, slikom i nacrtom, a svoje znanje javnosti objavljaju u svjetski poznatom časopisu »Speleolog« koji sami izdaju.

Vlado Božić, član Odsjeka, dugogodišnji predsjednik Komisije za speleologiju HPS i jedan od najpoznatijih i najpriznatijih hrvatskih speleologa, na poticaj Bernarda Margitića i Damira Bajsa prihvatio se ostvarenja zamisli o obilaznici koja bi obuhvatila turistički uređene šipile. Na jednom od prvih sastanaka pridružili su se poslu oko pripreme obilaznice Alan Čaplar, Robert Smolec i Ana Ivković.

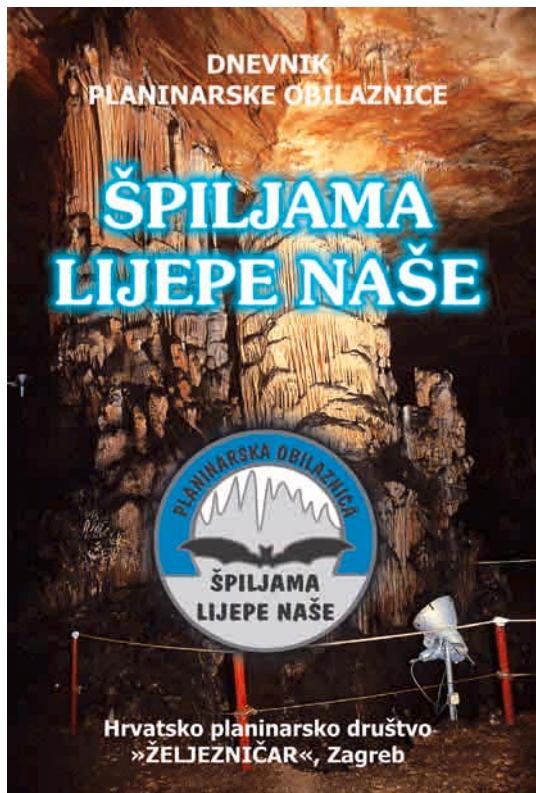
Koji je bio motiv da se napravi jedna takva obilaznica? Pripe svega, osjetili smo povećano zanimanje za šipjarstvo u našem planinarskom okruženju, a drugi razlog je da se još više potaknu planinari, i ne samo oni, da što više upoznaju ljepote hrvatskog podzemnog svijeta - krasa, ali i da se na taj način obogati turistička ponuda Hrvatske.

Nakon dogovora svi smo marljivo prionuli poslu, ponavljaju Vlado Božić, koji je sakupio i pripremio potrebnu građu. Format dnevnika prilagodili smo ostalim dnevnicima, jer se ta veličina pokazala vrlo praktičnom. Za znak obilaznice i idejno rješenje značke obilaznice odabrali smo takvo koje svojim bojama - svjetlo plava, siva i crna - malo odsakače od ubočajenih, ali dobro naglašava osnovna obilježja ove obilaznice. Bilo je različitih prijedloga za naziv obilaznice, no odlučili smo se za naziv »Špiljama Lijepa Naše«.

Dnevnik ove obilaznice može se nabaviti u HPD »Željezničar«, Trnjanska 5b, 10000 Zagreb, utorkom od 18.30 do 20.30 sati ili se na toj adresi može naručiti poštom.

Nagrada za obilazak bit će doživljen užitak, a uspomena dnevnik sa žigovima i značkom. Nadamo se da će se svidjeti obilaznicima i biti im draga uspomena na lijepu trenutku provedene u podzemnom svijetu Lijepa Naše.

Damir Bajs

Planinarska obilaznica »Špiljama Lijepe Naše« ima 17 kontrolnih točaka, od čega je 15 obveznih, a dva umjetna podzemna prostora su neobvezne KT. Od tih 15 špilja, treba ih obići najmanje deset po vlastitom izboru.

Možda će se netko upitati je li uopće riječ o planinarskoj obilaznici, međutim, treba podsjetiti da je upravo speleologija jedna od najrazvijenijih planinarskih specijalnosti, kao i to da se gotovo sve turistički uređene špilje nalaze upravo u gorskim predjelima ili se mogu vrlo lako povezati s obilaskom uobičajenih planinarskih ciljeva. Još kad se tome doda da je obilaznica otvorena upravo radi planinara i da je njezin nositelj planinarsko društvo poznato po tradiciji obilaznica, nema razloga da je planinari ne prihvate kao svoju. Štoviše, obilazak špilja može samo upotpuniti znanje o planinama, te je na ovaj način proširena lista ciljeva što ih vrijedi posjetiti na planinarskom izletu. Ovdje ćemo ukratko predstaviti hrvatske turistički uređene špilje, ujedno i kontrolne točke obilaznice, kao poziv i poticaj da ih posjetite i upoznate.

1. ŠPILJA VETERNICA NA MEDVEDNICI

Duljina svih dosad istraženih kanala u špilji Veternici premašuje 7 km, od čega je za turistički posjet uređeno početnih 380 m. U tom dijelu špilje siga ima samo na nekoliko mjesta, no zato se mogu vidjeti vrlo zanimljivi geološki podzemni oblici, koji su inače rijetki u zasiganim špiljama. Špiljski kanali su u tom dijelu špilje prokopavani radi lakšeg prolaza.

Vternicu se može posjetiti od proljeća do jeseni nedjeljom i blagdanom od 10-15 sati i po dogovoru sa Službom vodiča, a posjet traje pola sata. Zanimljivost špilje su razni geološki oblici (slojevi, rasjedi, okamine, nanosi, vrtložni lonci, strujnice, »medvjede brušenje«, ali i sige, špiljski vjetar, kao i mjesta paleontoloških iskapanja.

Ulagni portal Vternice

foto: Željka Lisak

2. GRGOSOVA ŠPILJA KRAJ SAMOBORA

Grgosova špilja ima dvije dvorane ukupne dužine 60 m, a visinska razlika od ulaza do dna je 19 m. Prva, ulazna dvorana, dugačka je 29 m, lijepo je zasigana i kroz nju je uređen put. U drugoj dvorani, koja se nalazi ispod prve, također ima ljestvica, ali još nije uređena za turistički posjet. Špilja je malena, ali je bogata sigama. Sada je dio poučne staze »Otruševec«.

Može se posjetiti u svako doba godine, po dogovoru. Preporučuje se posjet u manjim skupinama. Posjet traje 10 minuta. Zanimljivost špilje su lijepi sige, naročito stalaktiti i stalagmiti.

3. ŠPILJA VRLOVKA KOD KAMANJA

Ukupna duljina Vrlovke je 380 m, od čega je za posjet turista uređeno 350 m. U ulaznom dijelu pronađeni su brojni ostaci nekadašnjeg boravka ljudi i životinja. Kroz špilju protječe potočić, koji tvori nekoliko jezeraca. Špiljski kanal je bogato ukrašen sigama, naročito saljevima u žutoj boji.

Vrlovku je moguće posjetiti u svako doba, ali u dogovoru s vodičem. Posjet traje pola sata. U špilji su zanimljivi sigasti ukrasi, podzemna jezera, te ulazni dio špilje zbog blizine rijeke Kupe.

4. ŠPILJA LOKVARKA KOD LOKAVA

Špilja ima nekoliko galerija, od kojih su za posjet turista osposobljene četiri. Završni dio turističkog puta nalazi se 390 m daleko i 90 m ispod razine ulaza. Kroz špilju su postavljeni dobri putovi s ogradama i stubama koji povezuju galerije. Duž cijele špilje ima lijepih sigastih ukrasa, naročito sigastih saljeva.

Lokvarku je moguće posjetiti od lipnja do rujna, svaki dan od 10 do 18 sati, svaki puni sat, a u ostalim mjesecima po dogovoru. Posjet traje 45-60 minuta. Glavna zanimljivost špilje je špiljski hodnik ukrašen sigama, naročito na prijelazu s galerije na galeriju.

Nakon razgledavanja špilje Lokvarke preporučuje se razgledati male špilje, polušpilje i prirodnji most u obližnjoj park-šumi Golubinjak.

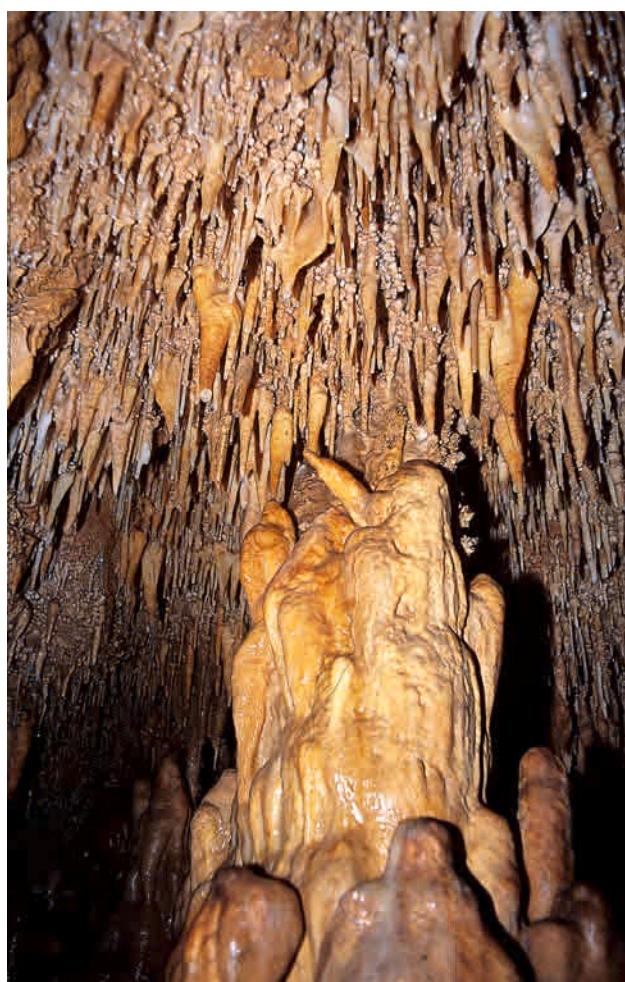
5. ŠPILJA VRELO KOD FUŽINA

Ukupna dužina svih kanala špilje iznosi 310 m, od čega se turističkim razgledavanjem može vidjeti oko 180 m. Kroz špilju povremeno protječe potok koji tvori jezera. Naročito su zanimljivi sigasti ukrasi na stropu špilje (mali stalaktiti) i saljevi. Budući da je špilja potpuno vodoravna i bez stuba, ovo je jedina špilja u Hrvatskoj koju mogu

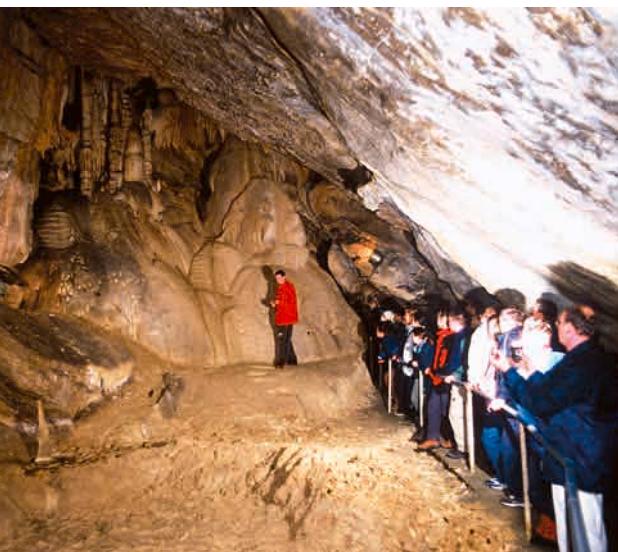
»Autocesta« u špilji Vrlovki

foto: Vlado Božić

Špiljski ukrasi u Grgosovoј špilji

foto: Vlado Božić

Turistički razgled špilje Lokvarke foto: Vlado Božić

razgledati i posjetitelji u invalidskim kolicima. Špilju se može posjetiti od proljeća do jeseni, svaki dan od 10-18 sati, a u ostalo vrijeme po dogovoru. Posjet traje 20-30 min. Zanimljivost su sigasti ukrasi i povremeni podzemni potok.

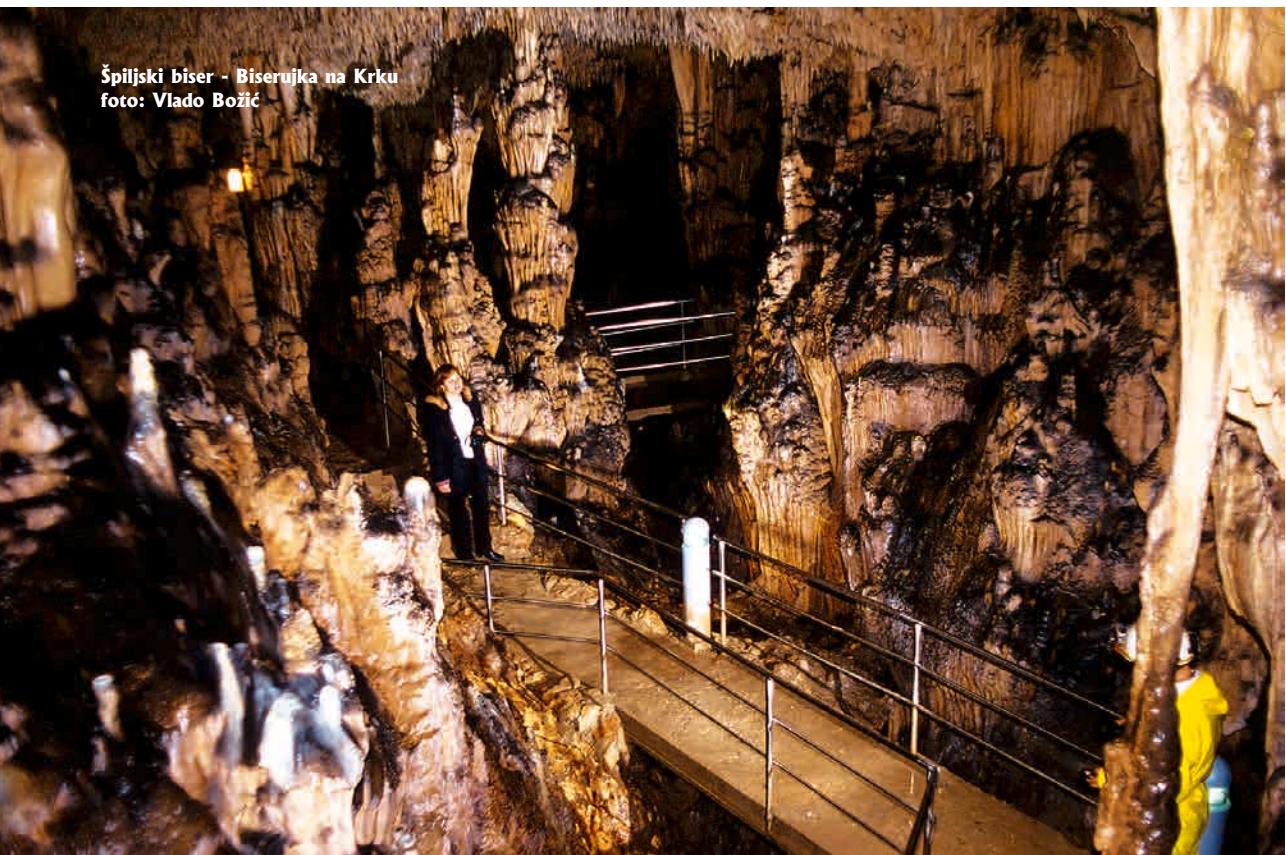
6. JAMA BAREDINE KOD POREČA

Ovo je jedina jama u Hrvatskoj uređena za turistički posjet. Dubina joj iznosi 132 m, no posjetitelji se spuštaju samo do dubine od 60 m. Tlocrtna duljina jame je 120 m i turisti je prijeđu u cijelosti. Cijeli turistički put nalazi se na stubama s rukohvatima i ogradama, a osvijetljen je električnom rasvjetom. Od dubine 20 m pa nadalje, jama je bogato ukrašena svim vrstama sigastih ukrasa u bijeloj, žutoj, smeđoj i crvenoj boji. U jami se na 116 m dubine nalazi bunar dubok 16 m, a u malom bazenu na kraju turističkog puta može se vidjeti čovječja ribica (*Proteus anguinus*).

Jamu se može posjetiti od proljeća do jeseni svaki dan, a zimi po dogovoru. Posjet traje 30 minuta. Zanimljivost jame su sigasti ukrasi u raznim bojama, naročito stalagmiti i saljevi, čovječja ribica, kao i legenda o nesretnim ljubavnicima.

7. ŠPILJA BISERUJKA NA KRKU

U špilju se ulazi kroz malu betonsku kuću spuštajući se stubama do dubine od 12 m. Duljina špilje je 110 m, a za posjet turista uređeno je 65 m.

Špiljski biser - Biserujka na Krku
foto: Vlado Božić

Špilja je bogato ukrašena sigastim tvo-revinama bijele, smeđe i crne boje. Prijelazi preko udubljenja u tlu osigurani su mostićima i ogradama.

Biserujku se može razgledati u ljetnoj sezoni svaki dan od 10-18 sati, a inače po dogovoru. Posjet traje 15-20 minuta. Zanimljivost su sigasti ukrasi, naročito veliki stalagmiti smeđe i crne boje, te bijeli stalaktiti.

8. BARAČEVE ŠPILJE KOD RAKOVICE

Donja špilja obiluje lijepim sigastim saljevima, a razgledati se može u dužini od 300 m. U Gornjoj se špilji nalaze ostaci obrambenog zida iz vremena ratova s Turcima na koji su sada dograđena vrata, a tu su nađeni i ostaci keramike, kostiju špiljskog medvjeda i drugih nalaza iz kamenog doba. Za razgledavanje Gornje špilje osposobljeno je 300 m. Špilje se mogu razgledati po dogovoru sa Službom vodiča, ogrank Dinaridi-DISKF iz Irinovca. Posjet obim špiljama traje oko jedan sat. Za rasvjetu služe prijenosne akumulatorske svjetiljke. Zanimljivost su lijepi sige, ostaci obrambenog zida i sonda paleontološkog iskapanja.

9. PLITVIČKE ŠPILJE

Špilje se nalaze na području Nacionalnog parka Plitvička jezera, neposredno uz jezera i rijeku Koranu. Sada su dostupne samo male polušpilje. Pristup je s prvog, sjevernog, ulaza u park. Ispred slapa Plitvice može se stubama popeti do Gornje Kaluđerove špilje, turističkom stazom od Sastavaka uz jezero Kaluđerovac doći do Donje Kaluđerove špilje, špilje Šupljare i Modre špilje, a uz slap Milke Trnine do špilje Milke Trnine i uz Milanovo jezero do polušpilje Pakal. Nažalost zauštene su Kostelčeva špilja uz Plitvički slap i špilje uz Koranu nizvodno od Sastavaka.

Najveća od spomenutih je Šupljara, prolazna špilja, vrlo strma, s visinskom razlikom od 80 m. Gornja Kaluđerova špilja je također prolazna polušpilja duga 17 m, a Donja Kaluđerova je polušpilja

Prolazna špilja Šupljara na Plitvičkim jezerima foto: Alan Čaplar

duga 8 m. Modra špilja je duga desetak metara i potopljena. Špilja Milke Trnine je uska špilja duga 32 m, a Pakal je polušpilja duga 3,5 m.

Polušpilje se mogu posjećivati cijelu godinu jer su osvijetljene danjim svjetлом i sve se mogu razgledati za sat i pol vremena. Zanimljivost su špiljski kanali, male sige i pogledi iz špilja na jezera, koja i sama po sebi pružaju prekrasan doživljaj.

10. ŠPILJA SAMOGRAD KOD PERUŠIĆA

Špilja je duga 223 m. Turistička staza provedena je kroz cijelu špilju i sva je na stubama, kojih ima oko 470. Kroz prve dvije trećine špilje silazi se 54 m, a zatim do kraja ima 26 m uspona. Staza prolazi ispod dva sigasta mosta. Špiljski kanal nema odvojaka, a odlikuje se lijepim sigastim saljevima, kupastim stalagmitima bijele i zelenе boje, te smeđim stalaktitim.

Stube u špilji Samograd

foto: Vlado Božić

Špilju se može posjetiti samo u dogovoru s vodičem Stjepanom Dasovićem. Posjet traje 30-40 min. Zanimljivost su sigasti ukrasi, naročito kupački stalagmiti i saljevi zelene boje, te stalaktiti smeđe boje.

11. ŠPILJA MANITA PEĆ U KLANCU VELIKE PAKLENICE

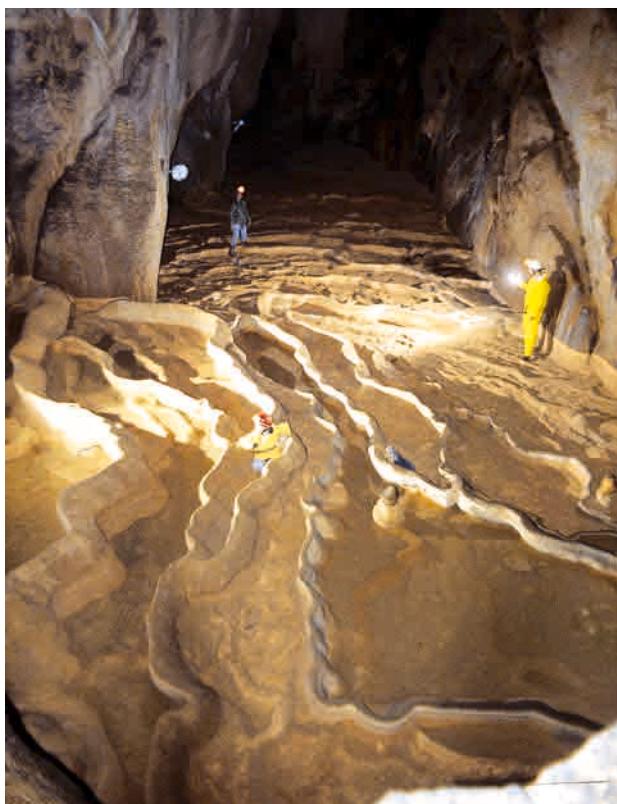
Špilja je duga 175 m i duboka 35 m. Sastoji se od jedne jedine, ali goleme dvorane, pregrađene sigama u tri manje dvorane pune sigastih ukrasa, naročito saljeva i stalagmita bijele, žute i smeđe boje. Ulazni otvor, probijen umjetno, zatvoren je vratima, a pokraj njih se nalazi kućica s agregatom za struju.

Može se posjetiti u ljetnim mjesecima ponedjeljkom, srijedom, petkom i subotom od 10-13 sati, a u ostale dane po dogovoru s Upravom Nacionalnog parka »Paklenica«. Posjet traje 30 min. Zanimljivost su velike dvorane, sigasti saljevi, stalagmiti i stalaktiti u bijeloj, žutoj i smeđoj boji.

12. CEROVAČKE ŠPILJE KOD GRAČACA

Ukupna duljina obiju špilja iznosi gotovo 4 km. Gornja je duga 1290 m, a Donja 2682 m. Za turistički posjet uređeno je po 700 m u svakoj. Obje špilje obiluju neobično lijepim ukrasima raznih oblika i boja. Mogu se vidjeti i tragovi davnog života u podzemlju kao što je »medvjede brušenje«. Na to ukazuju i mjesta paleontoloških i arheoloških iskapanja. Po bogatstvu ukrasa ovo su najljepše turistički uređene špilje u Hrvatskoj.

Mogu se razgledati u ljetnim mjesecima svaki dan od 10 do 18 sati, a drugim danima po dogovoru. Posjet svakoj špilji traje oko 45 min, ne računajući prilaz. Turistička zanimljivost su goleme dvorane, hodnici, jezera, mnogo sigastih ukrasa u bojama: stalaktiti, stalagmiti, stupovi, saljevi, kamenice, kristali; mjesta arheoloških iskapanja. Špilje su trenutno privremeno zatvorene zbog sređivanja administrativnih pitanja.

Velike kamenice u Donjoj Cerovačkoj špilji

foto: Vlado Božić

13. ŠPILJA VRNAČA KOD SPLITA

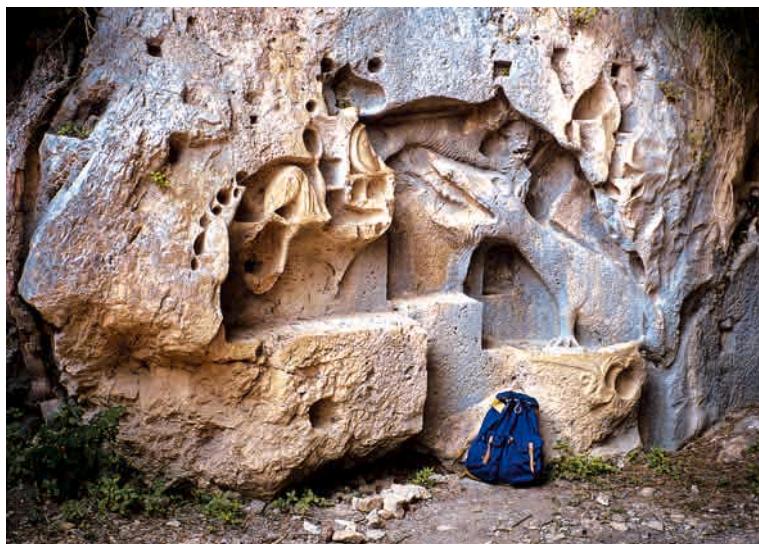
Ukupna duljina špiljskih kanala iznosi oko 180 m. Špilja se sastoji samo od dvije velike dvorane. Prva, ulazna dvorana je bez siga. Iz nje se kroz mali prirodnji hodnik dolazi u drugu dvoranu, prepunu sigastih ukrasa raznih oblika i boja. Veličina ove dvorane je takva da se, prolazeći kroz nju kružnim putem, stječe dojam kao da se prolazi stalno novim špiljskim hodnicima između velikih sigastih stupova i stalagmita. Od ulaza do druge dvorane potrebno je spustiti se stubama 40 m.

Vranaču se može posjetiti u ljetnim mjesecima svaki dan od 10-18 sati, a inače po dogovoru. Posjet traje oko pola sata. Zanimljivost su sigasti ukrasi, naročito stalagmiti, stupovi i saljevi u raznim bojama.

14. ZMAJEVA ŠPILJA NA BRAČU

Špilja je duga svega dvadesetak metara, a široka na ulazu 11 m. Na ulazu se nalazi visok zid s rešetkastim željeznim vratima. S lijeve strane špilje, u živoj stijeni, uklesan je lik zmaja, a uza nj, ali i na drugim mjestima u špilji, ima još uklesanih reljefa. U špilji se nalaze ostaci zidova kapelice i nastambi monaha (pustinjaka) koji su tu živjeli u prošlim stoljećima.

Špilju se može posjetiti samo u određene dane u dogovoru s vodičem Zoranom Kojićem. Posjet

Zmajeva špilja na Braču

Modra špilja

foto: Vlado Božić

traje 10 - 15 minuta. Špilja je osvijetljena danjim svjetlom. Zanimljivost su reljefi uklesani u stijenama špilje, osobito zmaja te kralja i kraljice, kao i ostaci samostanskih nastambi.

15. MODRA ŠPILJA NA BIŠEVU

Špilja je duga 36 m. Glavna dvorana duga je 24 m, a široka 14 m. U dvoranu špilje kroz podvodni otvor prodire danje svjetlo i odbijajući se od pjeskovitog dna stvara posebne svjetlosne efekte. Posebno je lijepa modra boja, po kojoj je špilja i dobila naziv.

Modru špilju vrijedi posjetiti samo za lijepa vremena, bez valova. Polasci su iz Komiže ili Visa oko 10 sati i prema dogovoru s turističkim udrugama u Komiži i Visu koje organiziraju posjete. Razgledavanje špilje traje 10-15 minuta, a s dolaskom i povratkom do Komiže oko 3 sata. Zanimljivost su svjetlosni efekti - modriло, samo za sunčana vremena prije podne, najljepše između 9 i 11 sati.

Nakon razgledavanja Modre špilje preporučuje se razgledati i ove špilje: Medvidinu špilju na južnom dijelu otoka Biševa, koju se može uz

foto: Vlado Božić

vlastito svjetlo razgledati jedino iz brodice, i to u gotovo cijeloj dužini (160 m); Zelenu špilju na otoku Ravniku, istočno od Visa - razgledavanje iz brodice, osvijetljena je danjim svjetлом; Titovu špilju na otoku Visu osvijetljenu danjim svjetlom te Kraljičinu špilju na Visu, s vlastitom rasvjетom.

16. TALIJANOVA BUŽA NA PAGU

Talijanova buža je tunel za vodovod izgrađen vjerojatno u I. stoljeću poslije Krista za potrebe opskrbe pitkom vodom rimskog grada Kisse, današnje Novalje. Tunel se proteže ispod brda Figurice u dužini od oko 1160 m, od čega je danas prohodno 1042 m. Za posjetitelje, zasada, uređeno je samo nekoliko stotina metara. Tunel ima 8 odzračnika, najviši mjeri 44 m. Tunel je presijecao nekoliko kaverni - prirodnih špilja. Na jednoj cigli može se pročitati natpis AFAESONIA. Voda iz Novaljskog polja tekla je kroz tunel jarkom u podu.

Buža se može posjetiti tijekom ljetnih mjeseci svaki dan, a u ostalom dijelu godine po dogovoru s Turističkom zajednicom. Posjet traje 20 min. Električnom rasvjetom osvijetljeno je 300 m tunela.

Kroz Talijanovu bužu foto: Vlado Božić

U podzemlju Paklenice

foto: Vlado Božić

Zanimljivost je tunel s jarkom za vodu i tragovi ručnog kopanja dlijetom u živoj stijeni.

17. TUNELSKO SKLONIŠTE »BUNKERI« U KLANCU VELIKE PAKLENICE

Podzemni hodnici i dvorane izdubljeni su u živoj stijeni radi sklanjanja ljudi u slučaju atomskog rata, a potom zazidani i nikad korišteni. Sklonište ima više ulaza, od kojih se sada koristi samo jedan. Ukupna dužina svih hodnika i dvorana je 550 m, a posjetitelji razgledaju oko 200 m. U jednom hodniku postavljena je stalna izložba kamnenih kipova.

Sklonište se može razgledati u ljetnim mjesecima svakodnevno od 16-19 sati bez obzira na broj posjetitelja, a u ostale mjesece po dogovoru s Upravom Nacionalnog parka »Paklenica« (potrebno je barem 20 posjetitelja). Posjet traje 30 minuta. Sklonište je osvijetljeno elektrikom iz aggregata na ulazu. Zanimljivost su podzemne dvorane i hodnici, neki već djelomično zasigani.

PLANINARENJE PO OTOKU LOŠINJU

OSORŠČICA - ČAROBNI LOŠINJSKI DIV

MIRTA MARCIĆ, Zagreb

Već mnoga proljeća privlači me bajkovit otok u Kvarnerskom zaljevu, otok Lošinj. Za razliku od drugih otoka Lošinj se ističe svojom prirodnom ljepotom i bujnom vegetacijom. Negdje sam pročitala da na njemu ima više biljnih vrsta nego na cijelom britanskom otočju! Šetnje kroz divljinu otoka, kroz mirisne borove šume, uz huk valova i cvrkut ptica uvijek me ispunje novom snagom.

Mnogo je divnih predjela na ovom čudesnom otoku, a jedan od njih je Osorščica, najviši dio otoka. To je mjesto kamo odlaze pravi ljubitelji netaknute prirode i planinarenja. Tamo sam nakanila poći i ja.

Penjanje stjenovitim, šumovitim, mirisnim stazama, iako naporno, bilo je čarobno. Iz Nere-

zina popela sam se na Sv. Mikulu (557 m), gdje se nalazi kapelica po kojoj je vrh dobio ime. Odatle sam ugledala i spremila u sjećanje vidik duž otoka Lošinja sve do njegove najjužnije točke te sliku otočića Ilovika. S puta prema vrhu Televrinu spustila sam se označenom stazom do špilje u kojoj je, kako legenda kazuje, pustinjskim životom živio osorski biskup Sv. Gaudencije. Ondje je boravio niz godina čineći pokoru te je isprosio od Boga milost da na otocima Cresu i Lošinju ne bude zmija otrovница, a ako koja stigne ona bi uginula.

* Autorica ovoga članka je 15-godišnja zagrebačka srednjoškolka, članica HPD »Željezničar«

Penjući se osunčanom stazom prema vrhu, u zavjetrini od bure što je toga dana nemilosrdno puhala na drugoj strani grebena, ugledala sam ovce koje su se bez gospodara predale prirodi i slobodi divljine.

Došavši na najvišu točku otoka, vrh Televrin (588 m), osjećala sam sreću zbog svog uspjeha. S vrha se protezao veličanstven prizor. Ispred mene su se pružali otoci Unije, Vele i Male Srakane i Susak okruženi morem koje se zrcalilo na suncu, a u daljini se nazirala talijanska obala. Očarana prizorom sjela sam na stijenu i počela osluškivati. Vladala je potpuna tišina, spokoj i mir. S vremenom na vrijeme začulo bi se tek lagano šumorenje vjetra koji se probijao kroz stijene i primorsku makinu što pomalo osvaja vrh. Osjetila sam miris ljekovitog bilja koje je bilo u vrhuncu proljetne cvatnje. Pogled sam zaustavila na velikoj ljubičasto-plavoj površini ljekovite kadulje.

Iznenadan krik presjekao je mir i spokoj: ispod mene uz obalu i nad otokom proljetali su galebovi. Svojom bjelinom isticali su se nad modernim morem na čijoj površini bi se tu i tamo zabijelili pjenušavi valovi, ovčice.

Taj kratki predah obnovio mi je snagu i bila sam sprema da pođem dalje kamenitom stazom prema planinarskoj kući. Prolazila sam šibana oštrom i hladnom burom kroz suri kamenjar. Jasno je bilo da ovdje gdje brije snažan nezaustavljen vjetar ne može bujati vegetacija. U daljinu sam ugledala planinarsku kuću, činilo se kao da je na dohvati ruke, ali trebalo mi je vremena da stignem do nje.

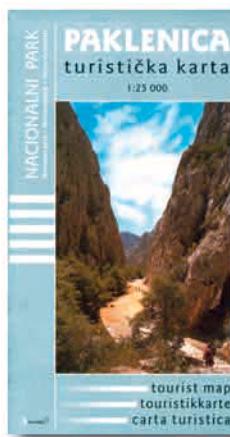
Planinarska kuća Sv. Gaudent (274 m) smještena je iznad drevnoga grada Osora koji se ugnjezdio jednim svojim dijelom na Lošinju, a drugim na otoku Cresu. U kući sam se okrijepila toploim juhom, a u svoj planinarski dnevnik utisnula žig koji će me podsjećati na nezaboravan izlet na Osoršćicu. U suton toga dana spustila sam se do Osora i vratila u Mali Lošinj.

Nakon nekoliko dana vraćala sam se u Zagreb. Prolazeći autobusom podno Osoršćice zadržano sam gledala u tog diva i sa sjetom, ali i veseljem prisjećala se njegovih staza i krajolika. Tada sam zaključila da to neće biti moj prvi i posljednji susret s tom čudesnom planinom.

NOVA TURISTIČKA KARTA NP PAKLENICA

Izdavačka kuća Astroida d.o.o. iz Zagreba, koja izdaje i penjačke vodiče za Paklenicu i Hrvatsku, izradila je i tiskala novu kartu Paklenice. Karta je izrađena u mjerilu 1:25.000, prema najnovijim podacima zaključenima s veljačom ove godine, a sadrži sve markirane planinarske i biciklističke staze, turističke sadržaje, ispravljeno nazivlje, oznake skloništa, znamenitosti, vrhove, naselja, točne granice parka i drugo, a posebno su istaknute zone opasne zbog

posljedica rata. Na poleđini karte je tekst o nacionalnom parku na hrvatskom, engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku, ilustriran fotografijama u boji. Format karte je 83 x 57 cm, a tiskana je na kvalitetnom sjajnom papiru i predstavlja pravo osvježenje na tržištu zemljovida korisnih planinarima.

Karta se može kupiti u Hrvatskom planinarskom savezu, u Nacionalnom parku Paklenica i u Turističkoj zajednici općine Starigrad-Paklenica po cijeni od 44 kune.

Tomislav Marković

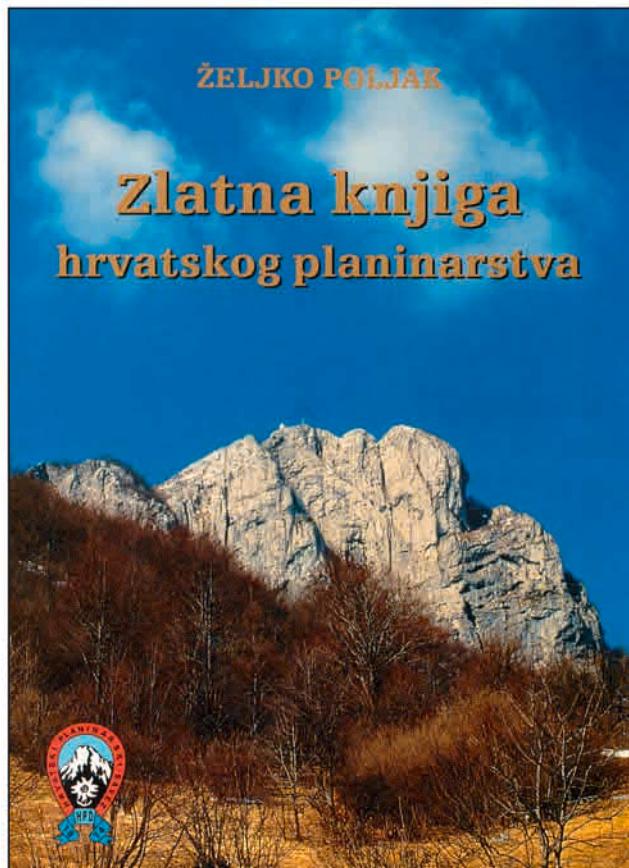
ŽELJKO POLJAK:

ZLATNA KNJIGA HRVATSKOG PLANINARSTVA

U Ogulinu je 17. travnja, prigodom svečanosti početka obilježavanja 130. obljetnice hrvatskog planinarstva, predstavljena dugo očekivana »Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva«. Riječ je o knjizi koja je, može se to slobodno reći, kruna svestranog planinarskog rada našeg vodećeg planinarskog publicista prof. dr. Željka Poljaka. On je za ovo djelo, kroz svoje dugogodišnje planinarsko djelovanje, a i radeći na knjizi intenzivno više od godinu i pol, marljivo prikupljao povijesnu gradu i napravio izuzetno vrijedan, zanimljiv i sistematičan povjesni prikaz našeg planinarstva. Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva je zapravo svojevrsna planinarska enciklopedija koja obuhvaća sve planinarske djelatnosti i prati njihov razvitak od početaka do danas. Valja reći da se ova knjiga znatno razlikuje od jedinoga do sada sustavnoga povjesnog prikaza (Povijest hrvatskog planinarstva Vladimira Blaškovića, Zagreb, 1975), prvo zato što Blaškovićeva studija završava s 1949. godinom i, drugo, što opširno i na neponovljiv način prikazuje početke našeg planinarstva u širokom kontekstu tadašnjih zbivanja i općih prilika. Prema tome, nova knjiga i knjiga »Hrvatsko planinarstvo« iz 1975. godine posve su različite i dobrim dijelom komplementarne.

U knjizi je povjesni razvitak prikazan u deset poglavja i to: Uvod, Preteće organiziranog hrvatskog planinarstva, Hrvatsko planinarsko društvo, Razdoblje od HPD-a do PSH, Planinarski savez Hrvatske i Hrvatski planinarski savez, Planinarska društva u Hrvatskoj, Regionalno udruživanje, Stručne djelatnosti, Planinarske kuće i drugi objekti od 1878. do danas i Biografski leksikon hrvatskih planinara.

Knjiga ima 350 stranica enciklopedijskog formata, a tekst je popraćen s nekoliko stotina povjesnih slika i dokumenata te više raznovrsnih tablica. Na naslovni je uspjeli snimak Klekove stijene koji je snimio Tomislav Marković. U prvom dijelu knjige obrađena je najranija planinarska povijest prije osnutka planinarske organizacije, sam osnutak i njezino djelovanje do drugoga svjetskog rata. U drugom dijelu knjige posebna je pozornost posvećena radu i uspjesima naših plani-

narskih društava, planinarskim kućama i planinarskim djelatnostima, a u biografskom leksikonu može se naći 800 biografija najistaknutijih planinara koji su obilježili našu planinarsku povijest.

Dio knjige oživljen je atraktivnim slikama u boji koje zorno predstavljaju najveće uspjehe u svim planinarskim djelatnostima. Svaka djelatnost detaljno je objašnjena; prikazan je njen povjesni razvoj od njenog osnutka s naglaskom na najvažnije događaje, što podrazumijeva podatke o vrsti, mjestu i vremenu događaja te imenima sudionika; opisani su najvažniji problemi s kojima se u svom razvoju susretala određena djelatnost i koja su najvažnija dostignuća. Također, opisano je današnje stanje te djelatnosti, sastavljen je kronologija najvažnijih događaja, ponegdje dopunjena popisima i tabelama.

ma, a sve je ilustrirano mnoštvom fotografija. Tako u knjizi možemo doznati što je planinarenje, što je klasični alpinizam, što su ekspedicije i što je športsko penjanje. Doznajemo npr. da je prvo penjanje u Hrvatskoj izvela jedna žena - Dragojla Jarnević još 1843. godine na stijeni Okića; da Gorska služba spašavanja u Hrvatskoj djeluje od 1950; da su na današnjem teritoriju naše države u špilju ušli naši daleki preci još prije oko milijun godina; da je prva planinarska udruga počela špilje organizirano istraživati 1900; da je kod nas planinarsko skijanje počelo 1909; da se orijentacija u Hrvatskoj razvila iz patrolnih marševa; da se Vodička služba počela razvijati 1953; da su prve planinarske fotografije snimljene 1884., a prvi planinarski film 1930; da je prvi planinarski put prokrčen 1878. a prvo označavanje planinarskog puta obavljeno 1882; da zaštita prirode ima tradiciju od 1884., da je njena najveća akcija bila 1997. »S.O.S. za Velebit«, da mnogi planinarski tekstovi spadaju u književnu kategoriju, te da se o

planinarstvu može mnogo saznati na sada suvremenom mediju - Internetu. To su samo neke od brojnih zanimljivih povijesnih crtica o našem planinarstvu koje se mogu naći na stranicama Zlatne knjige hrvatskog planinarstva.

Ipak, valja istaknuti da glavna vrijednost ove knjige nije gomila podataka i slika, već čitko, zanimljivo i pristupačno pisan tekst. Naime, povijesne knjige često predstavljaju dosadno štivo zbog obilja faktografskih podataka i nabranja, no ova knjiga to nipošto nije. Naprotiv, to je kapitalno djelo koje će se godinama tražiti, iznova čitati i citirati u svakom idućem povijesnom prikazu.

Nakladnici knjige su Hrvatski planinarski savez i »Libera Editio«, a knjiga se može nabaviti po cijeni od 200 kuna u Hrvatskom planinarskom savezu, tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-524, e-mail: hps@inet.hr.

Alan Čaplar i Vlado Božić

NOVE TURISTIČKE STAZE IZNAD DRVENIKA

Uložiti preko 150 radnih dana u jedan planinarski i turistički projekt nije baš čest slučaj. Prošlog ljeta je PD »Šumar« uspostavilo suradnju s već tradicionalnom akcijom Hrvatske matice iseljenika »Eco-Heritage Task Force 2003« i pomoglo da se pedesetak naših mladih iseljenika pokaže i dokaže dobrovoljnijim radom u domovini svojih predaka. Uz nekoliko zadataka na uređenju vrijednih zbirki u franjevačkom samostanu u Zaostrogu, mladi su s posebnim zadovoljstvom polazili na rad »u planinu«. A u planini, nakon što smo 2002. uredili i obilježili planinarski dio staze, o čemu je objavljen članak u HP 10/2002 na str. 279., probijena je sasvim nova staza, koja povezuje planinarsku stazu s Magistralom, i opet, nakon 30 godina, omogućuje da se u staro selo Drvenik stigne stazom umjesto cestom. No, kako su naši mladi suradnici bili izuzetno vrijedni, radovi su neplanirano prošireni, pa je ponovno probijena i potpuno zarasla staza prema crkvi sv. Roka, povezani su vrhovi Gradina i Plišivac, po stazi postavljeni diskretni puto-

Na Drveničkim stinama

foto: Branko Meštrić

Pogled prema jugu

foto: Branko Meštrić

kazi, a na ulazu lijepa ploča s nazivom, daljinama i shemom područja. Ukupno je osposobljeno, što sa za ugodne turističke šetnje, što sa ozbiljne planinarske pothvate, 6600 metara staza.

Nositelj cijelog pothvata »u planini« bilo je PD »Šumar«, staze je izvukao iz guštica zaborava Branko

Meštrić, uz svesrdnu pomoć Ivice Kodžomana, Gorana Živkovića i Marije Vekić, a same radne ekipe vodila je Vedrana Vekić, koju smo uključili među mlade iseljenike i koja je s njima živjela i radila cijela tri tjedna.

Valja dometnuti da je akcija cijelo vrijeme uživo praćena na web-adresi www.pdsumar.hr te da su šumari u samom samostanu uspostavili i održavali internet-caffé, koji je, upravo zbog veza s obiteljima od Novog Zelanda do Čilea i Kanade, bio vrlo tražen i korišten. Uspostavljenu suradnju s Hrvatskom maticom iseljenika namjeravamo nastaviti i očekujemo da i svake sljedeće godine jedan od zadataka bude oživljavanje zaboravljenih staza, staza predaka.

Branko Meštrić

SPELEOLOGIJA NA INTERNETU

Poštovano uredništvo, budući da redovito pratim vaš časopis, a s dobrom namjerom, želio bih upozoriti na manje omaške u članku »Virtualno planinarsko društvo - Planinarstvo na Internetu«, na str. 139-142, objavljene u HP 4/2004. Naime, na str. 140 spominje se da je »Prva pisana vijest o internetskim stranicama izšla u HP 1996, na str. 349...«, što nije točno jer sam osobno objavio prvi clančić pod naslovom »Speleologija i planinarstvo na Internetu« u HP 1996, br. 3, na str. 78-79.

U članku se spominju prvi speleoloski serveri i stranice u Hrvatskoj. Nije točno da je prva stranica sa speleološkom tematikom pokrenuta 29. siječnja 1997. godine. Probna stranica je otvorena u siječnju 1996. godine, a službeno od 1. travnja 1996. godine na adresi <http://jagor.srce.hr/~mgarasic/speleo.html>. U to je vrijeme malo planinara i speleologa imalo internetsku vezu, ali je ipak kontakt na spomenutu stranicu ostvaren više stotina puta, osobito s onima iz inozemstva. Nije mi želja umanjiti trud i zalaganje pri pripremi spomenutog objavljenog clanka, ali morao sam ukazati na činjenice kada ste vec objavili podatke koji nisu točni. Molim Vas da, kada cete imati priliku, ispravite objavljene podatke na zajedničko zadovoljstvo.

Mladen Garašić

30 GODINA PD »NAFTAPLIN«

Ove godine PD »Naftaplin« obilježava trideset godina postojanja i rada. Obljetnica će biti proslavljena s nekoliko značajnih događanja sredinom godine. U lipnju bit će svečano održan dan društva na Medvednici, a tom prilikom bit će predstavljeni prigodna monografija i dnevnik obilaznice »30 vrhova za 30 godina«. Također, u lipnju bit će održan i trodnevni pohod na najviši vrh Hrvatske Dinaru, a u srpnju pohod na najviši planinarski dom Europe Reginu Margheritu (4556 m) na vrhu Punta Gnifetti u masivu Monte Rosa. Organizator i vođa obaju pohoda bit će Tomislav Zoričić, a sve obavijesti mogu se dobiti na tel. 098/476-108.

Budući da se ove godine navršava i 15. obljetnica od postavljanja kontejnera koji služi kao planinarsko sklonište u Šugarskoj dulibi na Velebitu, planiramo obilježiti i taj jubilej - ali radno.

Damir Lasić

DVANAESTI POHOD »KOLIEVKOM HRVATSKE DRŽAVNOSTI«

U povodu Dana grada Kaštela i Dana HPD »Ante Bedalov« 6. i 7. ožujka 2004. održan je pohod planinarskim putom »Koljevkom hrvatske državnosti«. Riječ je o pohodu po Kozjaku koji se organizira svake godine,

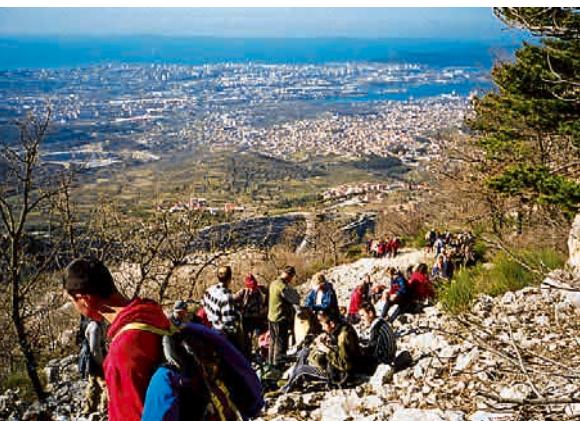
a cilj su kontrolne točke na tom putu. Ove je godine prvi put pohod vodio preko cijelog Kozjaka, od Klisa do prijevoja Malačke, a »Koljevku« je ovom prigodom prošlo 120 planinara iz planinarskih društava »Ante Bedalov«, »Dubrovnik«, »Obruč«, »Split«, »Mosor«, »Kamenar«, ITC i gospičkog »Željezničara«.

Vremenska prognoza bila je loša, a prijavilo se oko 200 planinara, no srećom je osvanulo sunčano jutro. Kada smo autobusom stigli na Megdan - Klis već su na tu čekali planinari iz Gospića, Šibenika, Dubrovnika te gradonačelnik Kaštela i načelnik općine Klis. Poslije pozdravne riječi u ime domaćina, te pozdrava dvaju gradonačelnika i pjesme maratonca i pučkog pjesnika Marina Banovića, kolona od 120 planinara krenula je prema vrhu Markezine grede.

Poslije vrha dočekao nas je snijeg, na radost dalmatinskih planinara, a pogotovo djece, te prekrasan vidik na snijegom pokrivenе planine Čvrsnicu, Vran, Kamešnicu, Troglav, Dinaru, Svilajui Mosor te na najljepše more na svijetu, otoke, Split i Marjan. Sljedeći odmor bio je na južnoj strani Bobanove grede, a ručak na vrhu Svetom Juri, nakon čega smo se preko Svetog Luke uputili do planinarskog doma »Putalj« na noćenje.

Sutradan je kraj planinarske kuće »Pod Koludrom« upriličen susret s pjesnikom Ivom Cvitićem, autorom pjesme »Od stoljeća sedmog«, a potom su svi sudionici pohoda krenuli na Sveti Ivan Biranj i do Malačke, gdje je čekao ručak. Za vrijeme dodjele medalja počela je jaka kiša, koja je ubrzala oproštaj planinara i završetak pohoda.

Posebno moramo zahvaliti suradnicima koji su pomogli u ostvarenju programa: dr. Miri Jurinoviću koji je solo otpjevao himnu, Josipu Žižiću koji je pomogao oko odabira trase puta i vođenja pohoda, te glavnom vodiču Nikoli Jeliniću i njegovim pomoćnicima Anti Ivanoviću i Marinu Banoviću. Mnogo su pomogli još i Milan Martinac i Miro Šiško, Ivo Bedalov, Josip Nekić, Tonči Jurašin, Mario Tadin i Ivan Livaja. Najveća sreća je kada možeš i drugima pokazati i naučiti ih gledati i vidjeti ono lijepo, a to su novi vidici i ljepote naših planina, i zato mislim da je i ova »Koljevka« izvrsno uspjela.

Odmor na putu za Markezinu gredu foto: Josip Pejša

Dan »Tikvice« kraj planinarske kuće »Prezdanak«

foto: Josip Nikolić

Josip Pejša

DAN »TIKVICE« PODNO ČARDAKA

HPD »Tikvica« iz Županje proslavilo je 14. ožujka osmu godišnjicu djelovanja koje je počelo s aktivnim radom u srpnju 1996. godine. Svečani dio proslave održan je kraj planinarske kuće »Prezdanak« (210 m) u Dilju, uz nazočnost oko 60 članova društva, gostiju i lovacu. Ovom je prigodom mr. Milivoj Rihtarić uručio u ime HPS-a priznanja najzaslužnijim članovima društva: Emiliji Marković, Dragici Šimić, Mladenu Stjepanoviću, Josipu Nikoliću, Vjekoslavu Tkalcu i Josipu Dominikoviću. Planinarski dio programa upotpunjjen je ugodnom šetnjom od tri sata hoda do vrha Čardaka (421 m) i nazad po svježe obnovljenim markacijama, a potom je slijedio zajednički ručak uz svirku tamburaškog sastava »Contra« iz Županje. Od Čardaka do raskrižja na Medu oznake su obnovili markacisti PD »Dirov brijege« iz Vinkovaca, a od Mede preko Prezdana do sela Vrhovina markacisti HPD »Tikvica«.

Berislav Tkalac

SKUPŠTINA PD HPT »UČKA«

PD HPT »Učka« iz Rijeke u proteklom razdoblju bilo je vrlo aktivno.

Tijekom prošle godine organiziran je 121 izlet s ukupno 5160 sudionika. Kao jednu od središnjih društvenih akcija organizirali smo Memorijal »Boris Bođević« stazom Zvoneće - Lome - Jelenjak - Veli Brgud, na kojem je sudjelovalo 256 planinara. Sekcija za markiniranje i obnavljanje planinarskih putova i staza uredila je novu stazu od Kastva do izvora Rječine, dugu 16,5 km, te vodila brigu o ukupno 24 planinarske staze koje su povjerene našem društvu. Nova šetnica Kastav - izvor Rječine svečano je otvorena 21. listopada 2003.

uz nazočnost 156 sudionika. Za taj projekt društvo je dobilo potporu od HP i HT, Grada Rijeke, Općine Jelenje, TZ Jelenje, Hrvatskog voda i PU Prijeka. Sekcija za zaštitu prirode vodila je akciju čišćenja kanjona Rječine koja je održana 10. listopada 2003.

Društvo je u prošloj godini održalo 92 sastanka na kojima je prisustvovalo 2939 članova, a na 30 sastanaka prikazivani su dijapozitivi. Uspješno smo surađivali s PD »Kamenjak«, »Platak«, »Duga«, »Obrč«, »Bijele stijene«, »Klek«, »Strilež«, »Torpedo« i »Petehovac«, a družili smo se i s PD SP i ST »Ljubljana«.

Ugostili smo planinare iz Celja i Osijeka koje smo vodili na Učku, a planinare iz Novog Vinodolskog Šetnicom uz Rječinu. Također, na planinarske izlete vodili smo učenike OŠ »Podmurvice« (396 učenika).

Mirjana Nadalin

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori		
Monokulari	ZOOM dalekozori	Panoramski dalekozori
Kompas		
	Alu. bat. lampe	

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

IZ RADA SLAVONSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

Prošle godine obilježena je četrdeseta obljetnica Slavonskog planinarskog saveza, pa vrijedi kratko podsjetiti na neke osnovne povijesne činjenice i ljude vezane uz djelovanje ovoga regionalnog planinarskog saveza. Tradicija povezivanja slavonskih planinara seže u 1935. godinu kada je na Jankovcu održan »Dan planinara Slavonije«, a prvi »Slet slavonskih planinara« održan je u Velikoj 1956. godine. U Osijeku je 1963. godine, prema tadašnjim odredbama Statuta PSH-a osnovan Planinarski savez kotara Osijek. Za prvog predsjednika izabran je Kamillo Firinger, za tajnika Miro Matošević, a za blagajnika Ivan Slaviček. Od 1965. Savez mijenja ime u Plaminarski odbor Slavonije (POS), a 1967. POS seli sjedište iz Osijeka u Požegu. Tada je za predsjednika izabran prof. Antun Petković, a za tajnika Žarko Bačikin. Poslije POS ponovno svoje sjedište vraća u Osijek, a na čelu su mu bili od 1984. Josip Muha kao predsjednik, Đorđe Balić kao tajnik, te Josip Jung kao blagajnik. Stvaranjem samostalne Hrvatske POS je preimenovan u SPS. Najvažnija akcija prošle godine bila 28. Dan (Slet) slavonskih planinara koji je

održan 12. listopada na Klašnicama na Požeškoj gori u organizaciji HPD »Klikun« iz Pleternice.

Jedna je od glavnih zajedničkih zadaća slavonskih planinara briga o Slavonskom planinarskom putu (SPP). To je obilaznica potkovastog oblika koja počinje u Pakracu, završava u Daruvaru, a ima 20 KT. Prvi put je otvoren 27. srpnja 1957., a drugi put 1. srpnja 2000. kada je izdan i novi dnevnik. Drugo prošireno izdanje dnevnika izašlo je krajem prošle godine, a može se naručiti od Otmara Tosenbergera (PD »Đakovo«, 31400 Đakovo, M. Marulića 14) ili na tel. 031/814-119, mob. 091/18-14-119 za 25 kn. Može ga se također nabaviti i u Hrvatskom planinarskom savezu. Sve dionice SPP-a su markirane, ali zbog šumosječe i vjetroloma uputno je raspitati se prije obilaska o stanju putova. U tijeku je postavljanje kutija za žigove i žigova na kontrolnim točkama koje ih nemaju. O markacijama na dionici SPP-a koja prolazi kroz Park prirode »Papuk« ubuduće će se bruniti djelatnici Parka. Nedavno je izdan zemljovid Parka koji se može nabaviti po cijeni od 15 kuna (obavijesti na telefon 034/313-030 u ispostavi Javne ustanove Park prirode Papuk u Velikoj).

Od zajedničkih akcija slavonskih društava u 2004. godini izdvajamo Izbornu skupštinu SPS-a koja će se održati 22. svibnja, te 29. Dan slavonskih planinara 3. listopada na jezeru Boroviku kod istoimene planinarske kuće. Ove će godine organizator biti PD »Đakovo« koje obilježava 25. obljetnicu rada.

Berislav Tkalač

GPS
POZICIONER
GEKO - 101

Promotivna cijena
1200 kn
Narudžbe na tel.:
098-363-000

Da uvijek znate svoj put!

PROJEKCIJE DIJAPROZITIVA S KILIMANJARA I ACONCAGUE

Pred više od stotinu planinara, u Gospicu je u ožujku održana prezentacija fotozapisa s nedavnog pohoda na najviši vrh Afrike. Najprije je otvorena izložba fotografija s pohoda, a potom su slijedile video i dijaprojekcije. Projekcijama Gospičana pridružili su se i splitski visokogorci HPD »Mosor«, Split koji su prikazali zanimljiv uspon na Aconcagu, a koja je Gospičanima u planu idućih godina. Projekcijama su nazočili sudionici uspona na Aconcagu: proslavljeni hrvatski alpinist Stipe Božić, njegov sin Joško, Frane Bebić i Hrvoje Dujmić.

Tomislav Čanić

RAD PLANINARSKIH KUĆA PD »ŽELJEZNIČAR«

Planinarska kuća »Vila Velebita« na Baškim Oštarijama bit će stalno otvorena u mjesecima lipnju, srpnju i kolovozu. U svibnju i rujnu kuća će biti otvorena vi-kendima, a u ostalim mjesecima radit će prema najava-vama grupa. Za rezervacije i najave dolaska u kuću

treba nazvati voditelja kuće Milana Marasa na mobitel 098/245-855 ili predsjednika PD »Željezničar« Tomislava Čanića na tel. 098/96-10-042.

Kugina kuća sa stalnim dežurstvima počinje u lipnju vikendima, u srpnju i kolovozu bit će stalno otvo-

rena, u rujnu također vikendima, a ostalim mjesecima po najavi. Zainteresirani za boravak u Kuginoj kući mogu se najaviti Tomislavu Rukavini na tel. 098/245-319.

Tomislav Čanić

HRVATSKI
PLANINAR

14. - 16. 5. DAN HRVATSKIH PLANINARA <i>Mali Lošinj, Osoršćica</i>	HPS i PK »Osoršćica«, Mali Lošinj HPS, 01/48-24-142, 01/48-23-624, hps@inet.hr Marčela Badurina, 051/661-103, 051/661-183, pkosorse
15. 5. 4. prvenstvo PG županije u orijentaciji <i>Zrinski vrh - Delnice</i>	POK »Ris«, Delnice Ivica Urbanc, 098/1718-376, ivica.urbanc@ri.htnet.hr
15. 5. 7. planinarski pohod kanjonom Kupe <i>Brod Moravice - lov. kuća »Lazica«</i>	PD »Vršak«, Brod Moravice Damir Naglić, 051817202 Emil Tušek, 051817141
15. 5. Dan đurdica <i>Obilazak 1. dijela RGPP-a</i>	PD »Višnjevica«, Ravna Gora Blažica Sveticki, 098/260-209, tzo-ravna-gora@ri.htnet.
23. 5. 15. pohod Pješačenjem do zdravlja <i>pl. kuća Kurin</i>	PD »Strilež«, Crikvenica Damir Margan, 051/421-157 Josip Pravdica, 051/785-358
23. - 24. 5. Dan HPD »Belecgrad« <i>pl. kuća Belecgrad</i>	HPD »Belecgrad«, Bele Verica Havoč, 049/460-135, 098/16-09-056
6. 6. Antunovski piknik <i>Paulinovac</i>	HPD »Krndija«, Našice Drago Trošelj, 031/614-994
12. 6. Proljetni pohod na Žumberak <i>Sošice - Sv. Gera - Sekulici - Sošice</i>	PŠK »Trešnjevka - Monter«, Zagreb Ljerka Farkaš, 01/652-2984, 098/901-8855 Josipa Kljajić, 01/370-3071
12. 6. Dan bazge <i>Obilazak 2. dijela RGPP-a</i>	PD »Višnjevica«, Ravna Gora Blažica Sveticki, 098/260-209, tzo-ravna-gora@ri.htnet.
13. 6. 3. pohod po Goranskom pl. putu <i>Levešni vrh - Špičasti vrh</i>	HPD »Zagreb-Matica«, Zagreb Jasna Kosović, 01/46-49-584
13. 6. Slet mladih planinara ZPP-a <i>Lipa</i>	HPD »Lipa«, Sesvete Ivan Horvat, 01/20-01-315
13. 6. Otvaranje pl. kuće »Careva kuća« <i>Velebit, Begovača</i>	HPD »Gromovača«, Otočac Ante Plavčić, 053/772-298
19. 6. POHOD NA DINARU <i>Otvorene obnovljeno doma Brezovac</i>	HPS i HPD »Dinara«, Knin HPS, 01/48-24-142, 01/48-23-624, hps@inet.hr
20. 6. Memorijal Boris Bogićević <i>Veli Brgud - Zvoneća - Lome - Jelenjak - Veli Brgud</i>	PD HPT »Učka«, Rijeka Ilija Blatanić, 098/305-831, 098/305-832 Dinko Fištrek, 051/674-994

NE LUTAJTE ! MI VAM NUDIMO

VRHUNSKU OPREMU RENOMIRANIH TVRTKI ZA PROFESIONALNI ALPINIZAM,
REKREATIVNO PLANINARENJE, SPORTSKO PENJANJE, RAZNE OUTDOOR
AKTIVNOSTI, GORSKO SPAŠAVANJE I VISINSKE RADOVE

UVODNIK I ZASTUPNIK ZA REPUBLIKU HRVATSKU : HIMALAYA SPORT D.O.O. VARAŽDIN, VRAZHOVA 8C

TEL/FAX: 042/313-701 WEB: www.himalaya-sport.com